

Mikro / nano - novinky a výhled

prof. Ing. Miroslav Husák, CSc.

husak@fel.cvut.cz

tel.: 2 2435 2267

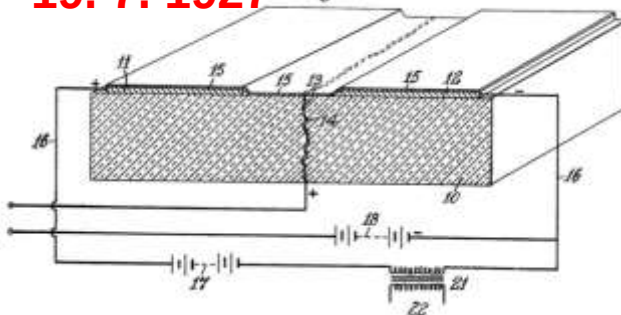
<http://micro.fel.cvut.cz>

Od vakua k polovodičům a IO

1906

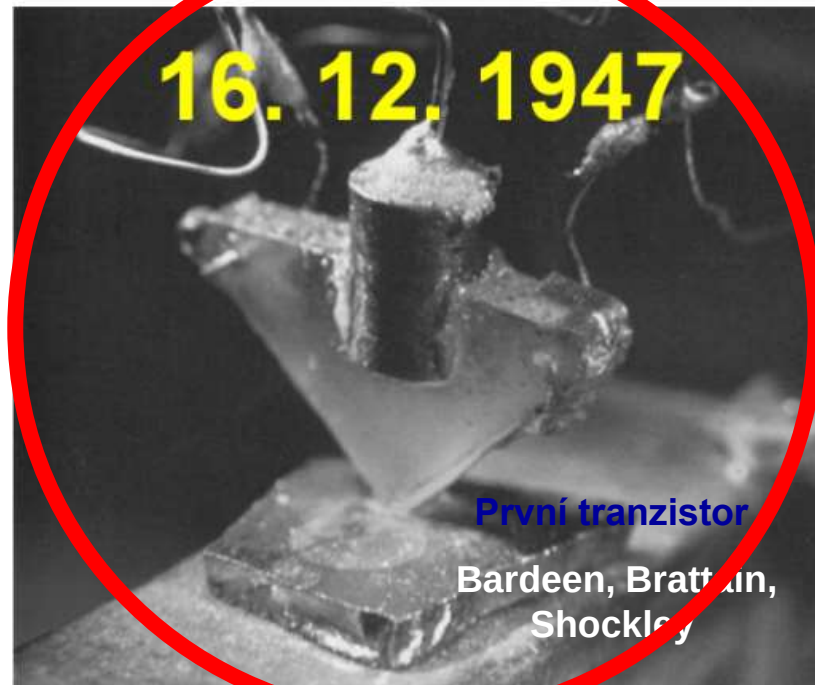

19. 7. 1927 *Fig.1.*

Patent č. 272437D - polem řízený tranzistor - J. E. Lilienfelda

16. 12. 1947

První tranzistor

Bardeen, Brattain, Shockley

1949 - Československo

První tranzistor vyrobený mimo Bellovy laboratoře !!!

1948-9

BELL TELEPHONE LABS.

První použitelné tranzistory

Září 1958

První integrovaný Obvod - J. Kilby

1961

První komerční IO fy Fairchild

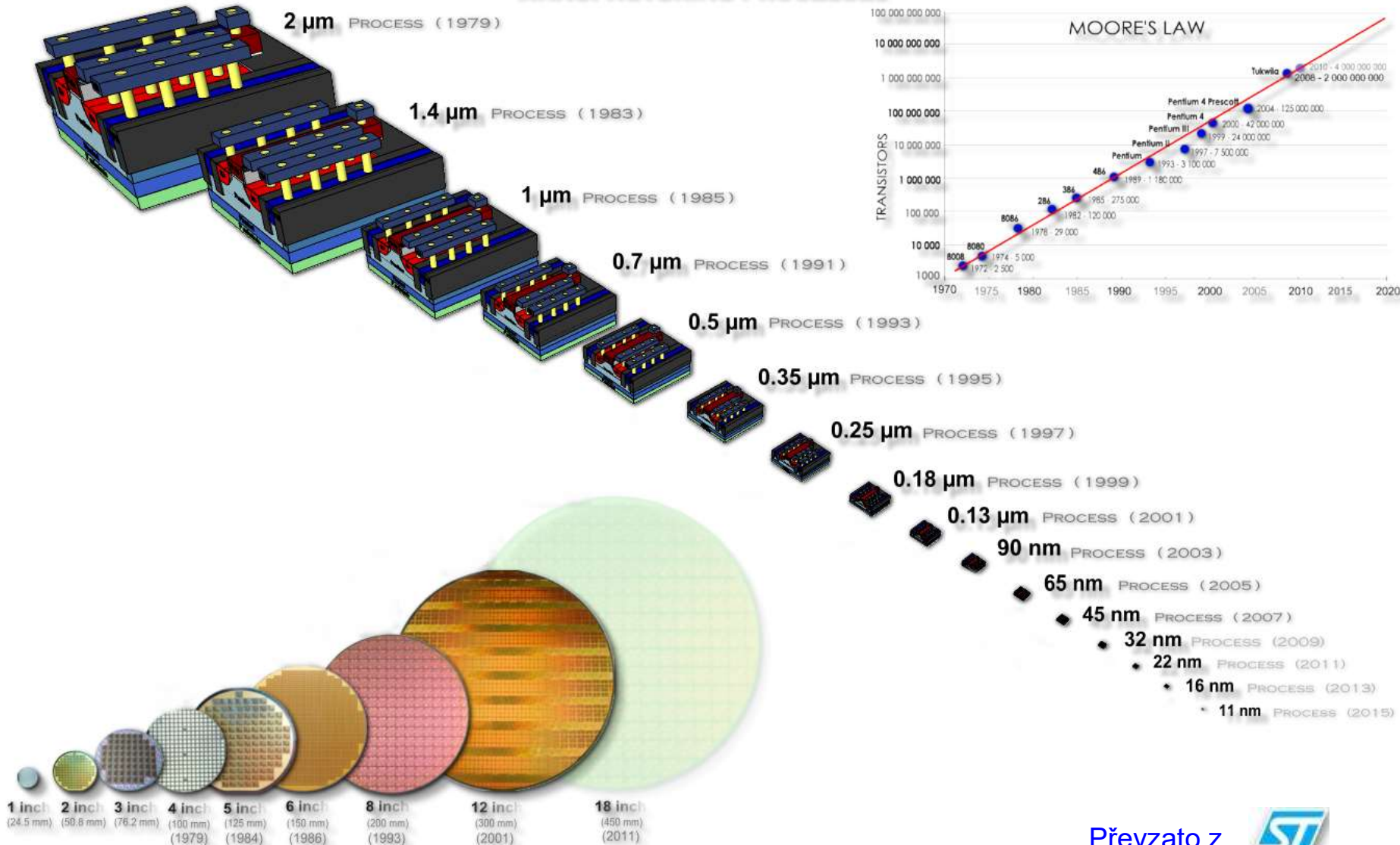

Cíle rozvoje

- ☐ Zmenšování rozměrů
- ☐ Zvyšování výkonu (pracovní teploty)
- ☐ Zvyšování mezních kmitočtů
- ☐ Zvyšování rychlosti
- ☐ Integrace velkých výkonů
- ☐ Nové polovodičové materiály

Zvyšování integrace = zmenšování rozměrů

EVOLUTION IN CMOS MANUFACTURING PROCESSES

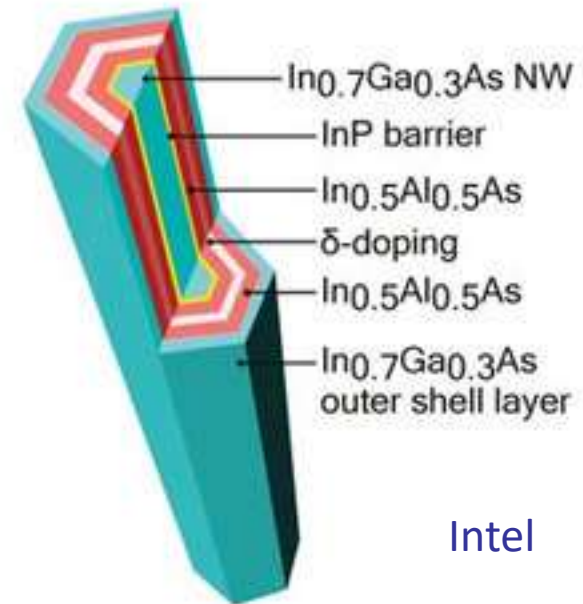
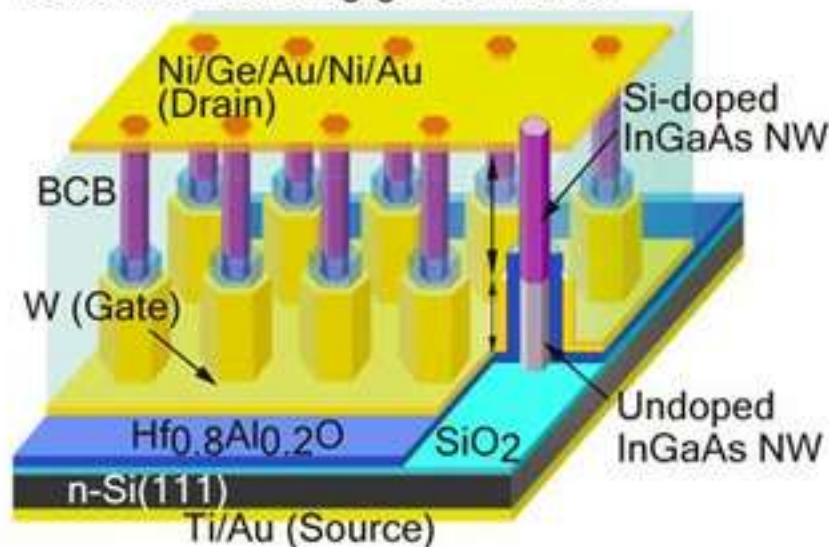
Převzato z

Nové 3D tranzistory

- Intel 22 nm procesory - „3D“ tranzistory (TriGate) pro Ivy Bridge, SpinFET
- **Vertikální tranzistory s nanodrátky.**
- Kanál ve formě sloupečku (nanodrátok jako úzká polovodičová tyčinka).
- Hradlo nebo více hradel - okolo sloupečku/nanodrátku tvoří „obal“.
- Emitor a kolektor tranzistoru jsou přímo nad sebou.
- Vertikální tranzistorové struktury mají šestiboký průřez, z několika materiálů (In, Ga, P, Al).

Vertical surrounding-gate transistor

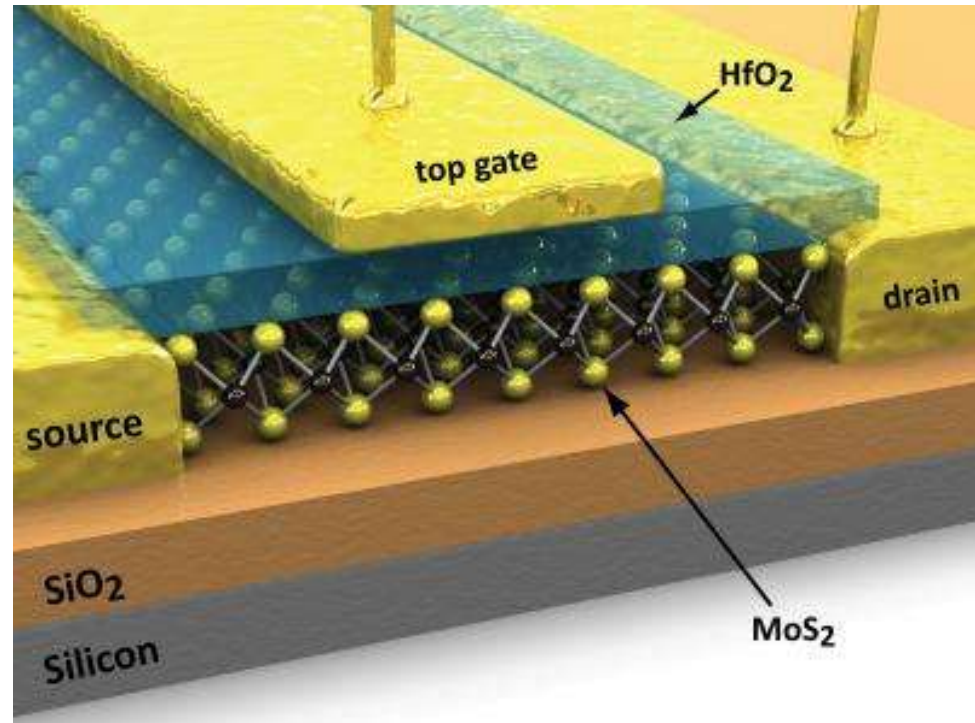
Intel

Molybdenové tranzistory MoS₂

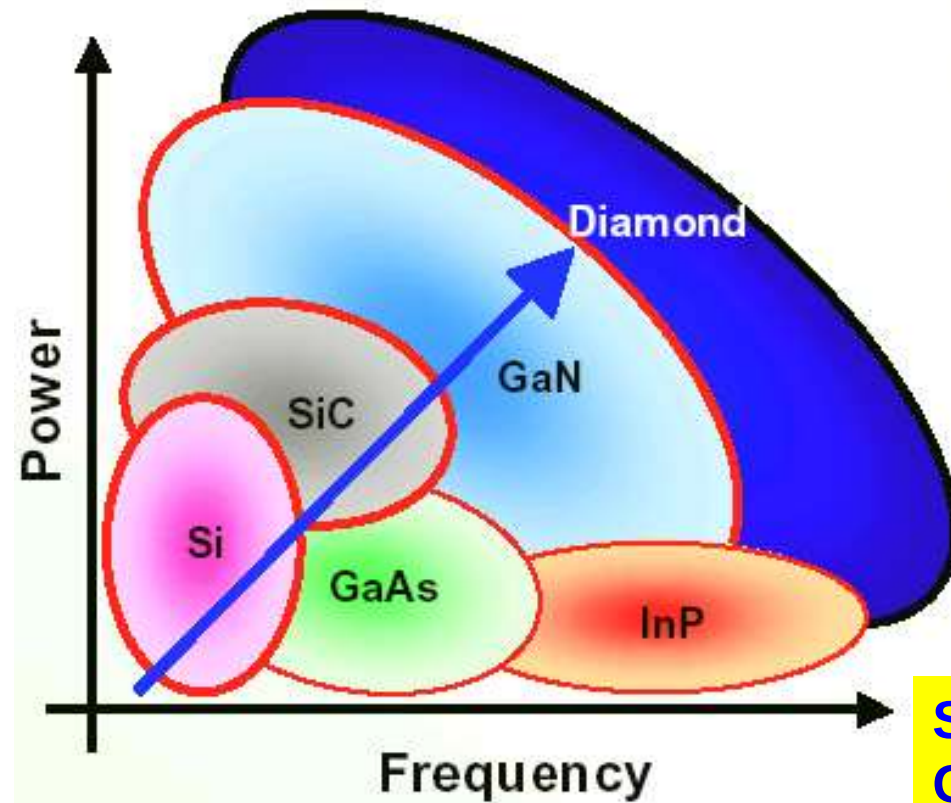
- **Mechanické vlastnosti** - ohebný, ale není na rozdíl od křemíku elastický, je dobrý vodič elektřiny, je nemagnetický
- **Menší tepl. ztráty** - vrstva molybdenitu 0,65 nm, srovnatel. s Si 2 nm,
- **Menší spotřeba energie 10⁵x** ve stand-by režimu než u Si tranzistorů
- **Předpoklad** - molybdenit umožní realizaci tranzistorů v **3 až 4nm** technologiích.

Struktura MoS₂ tranzistoru

New transistors: An alternative to silicon and better than graphene, 2011,
<http://esciencenews.com/articles/2011/01/30/new.transistors.an.alternative.silicon.and.better.graphene>

Nové polovodičové materiály + diamant

Si - fyzikální a technologické parametry se blíží limitním hodnotám

Diamant - perspektivní materiál pro vysoce výkonové vf tranzistory

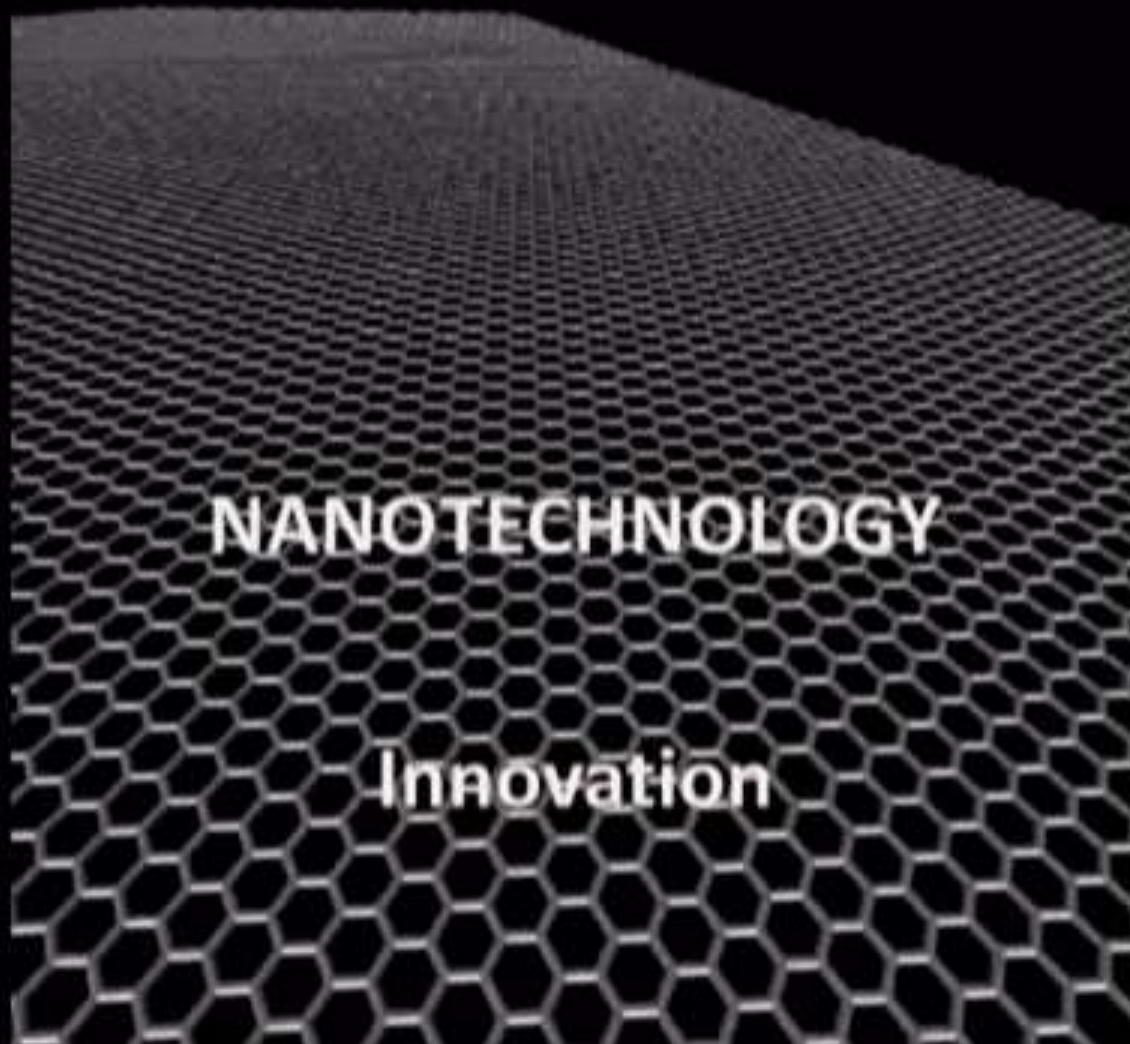
Uplatnění - bezdrátové komunikační systémy včetně mobilních sítí, komunikační satelity, RF a TV vysílače, chemicky agresivní prostředí atd.

SiC – ON Semi Rožnov. p. Radhoštěm
GaN – např. ST Agrate (It)

- Zvýšení mezních kmitočtů na **desítky GHz** při výkonu W
- Zvýšení pracovního napětí **kV** při zatížení několika desítek A cm⁻²,
- Cca **15 krát rychlejší chlazení** čipů v porovnání s Si
- Diamantové zesilovače pro **X pásmo** s výkony > 10 W.

Nástup nanoelektroniky a hledání realizačních cest

Kvantové inženýrství u tranzistorů na bázi heterostrukturních 2D materiálů

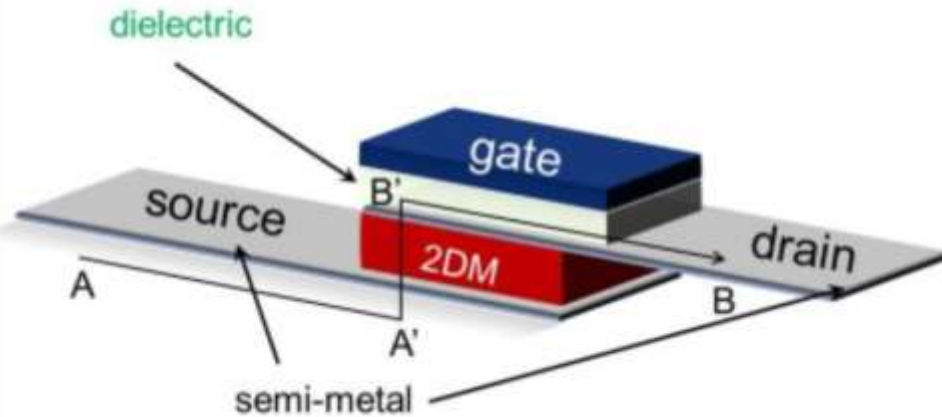
- ❑ Kvantové inženýrství - návrh struktur tranzistoru **atom po atomu** (sjednocení vědy o materiálech a inženýrství struktur)
- ❑ Vertikální a laterální heterostrukтуры 2D materiálů (rozměry řádově **nm** → hranice mezi materiály a strukturami se stává neostrá).
- ❑ Laterální 2D heterostrukтуры s **materiály**: grafen, hexagonální nitrid bóru (h-BN) nebo s materiály v různých fázích (kovovými a polovodivými) přechodných dichalkogenidů kovů (TMD).

Lannaccone, G., Bonaccorso, F., Colombo, L., Fiori, G., Quantum engineering of transistors based on 2D materials heterostructures, NATURE NANOTECHNOLOGY, vol 13, March 2018, pp. 183–191.

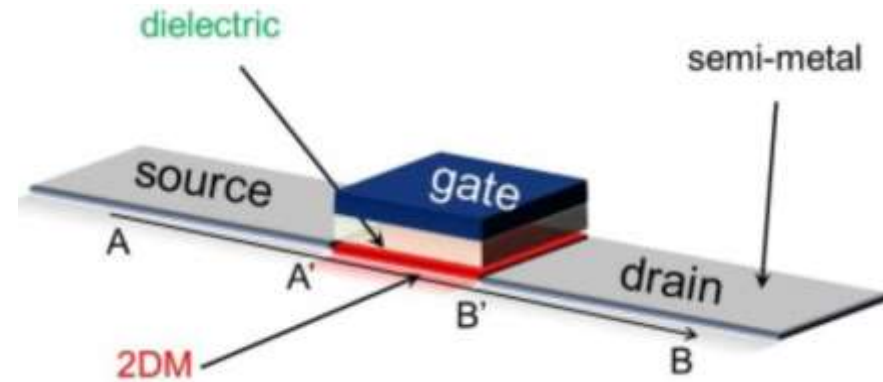

Vertikální a laterální tranzistorové struktury

Vertikální a laterální heterostruktura FET (VH FET)

Vertikál

Laterál

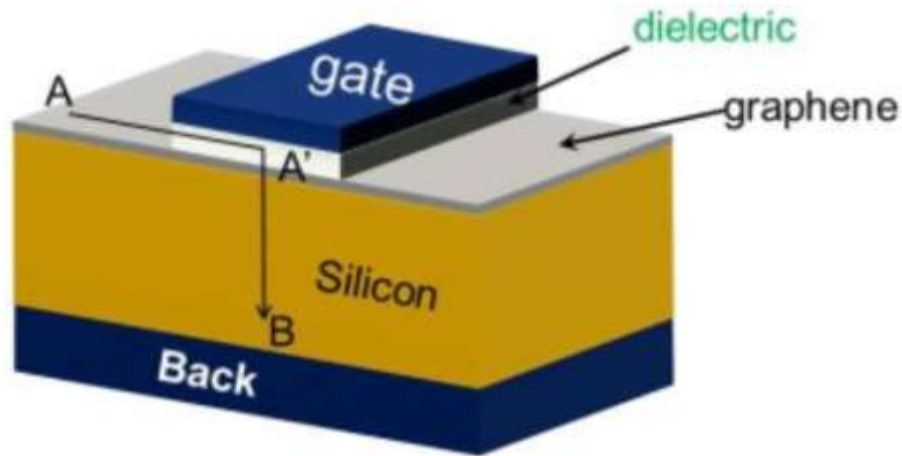
- ❑ Vertikální a laterální heterostruktura FET
- ❑ Napětí na hradle moduluje výšku energetické bariéry (a tedy i proud).
- ❑ Heterostruktury poskytují oblasti s vysokou pohyblivostí a nízkým kontaktním odporem

Novoselov, K. S. *et al.* Electric field effect in atomically thin carbon films. *Science* **306**, 666–669 (2004).

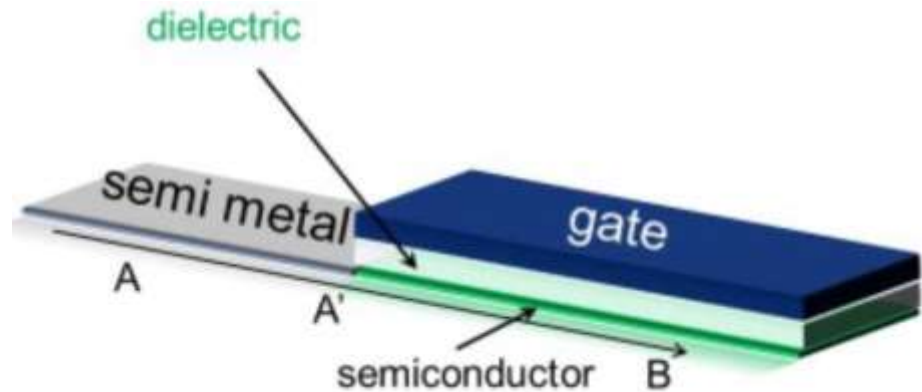
Lannaccone, G., Bonaccorso, F., Colombo, L., Fiori, G., Quantum engineering of transistors based on 2D materials heterostructures, *NATURE NANOTECHNOLOGY*, vol 13, March 2018, pp. 183–191.

Vertikální a laterální tranzistorové struktury

Vertikální a laterální heterostruktura s grafenem (Baristor)

Vertikál

Laterál

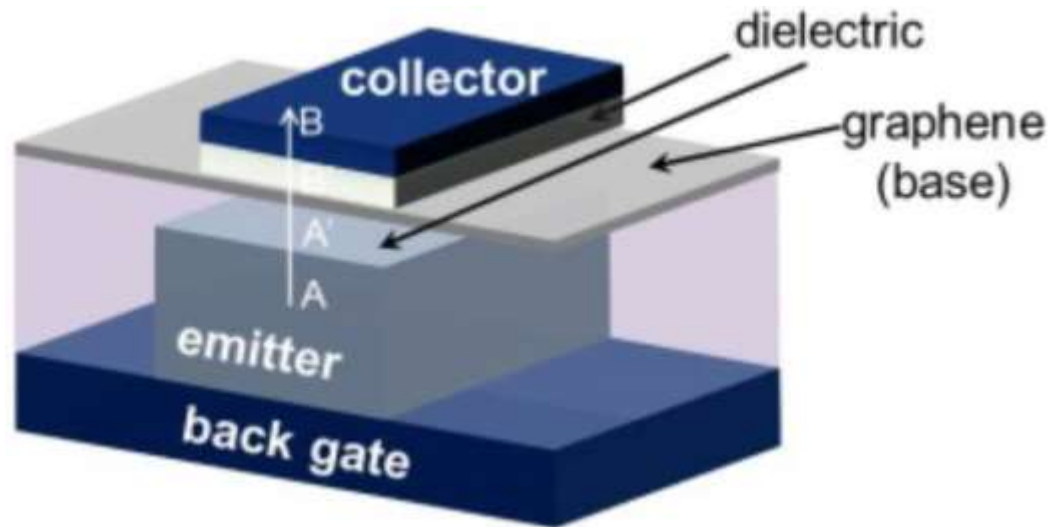
Ve vertikálních a laterálních baristorech je výška Schottkyho bariéry mezi Source s nízkou hustotou stavů (např. grafen) a polovodičovým Drain modulována napětím hradla

Marian, D., *et al.*, Transistor Concepts Based on Lateral Heterostructures of Metallic and Semiconducting Phases of MoS₂, *Phys. Rev. Appl.* **8**, 05404 (2017).

Lannaccone, G., Bonaccorso, F., Colombo, L., Fiori, G., Quantum engineering of transistors based on 2D materials heterostructures, *NATURE NANOTECHNOLOGY*, vol 13, March 2018, pp. 183–191.

Vertikální a laterální tranzistorové struktury

Tranzistor s grafenovým hradlem (GBT)

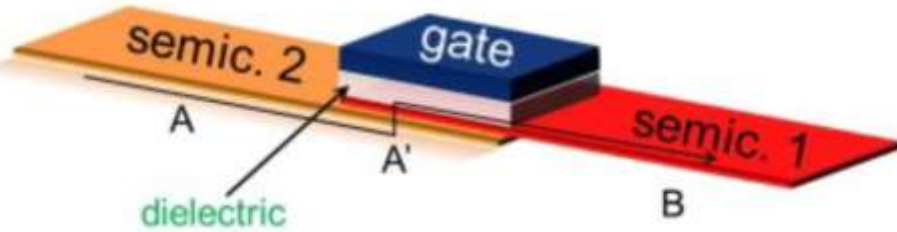
- ❑ Bariéra mezi source a drain reprezentována grafenovou vrstvou
- ❑ Napětí na grafenové vrstvě báze, moduluje tvar a výšku bariéry
- ❑ Struktura je vnitřně vertikální, má **hradlo o síle 1 atomu** (ultrarychlá činnost)

Mehr, W. *et al.* Vertical graphene base transistor. *IEEE Electron Device Lett.* **33**, 691–693 (2012)

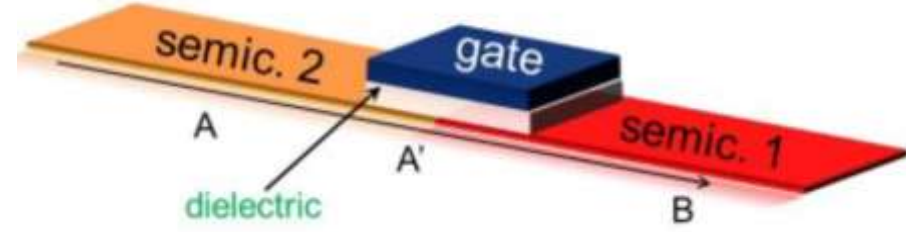
Lannaccone, G., Bonaccorso, F., Colombo, L., Fiori, G., Quantum engineering of transistors based on 2D materials heterostructures, *NATURE NANOTECHNOLOGY*, vol 13, March 2018, pp. 183–191.

Vertikální a laterální tranzistorové struktury

Vertikální a laterální tunelová heterostruktura (TFET)

Vertikál (VH TFET)

Laterál (LH TFET)

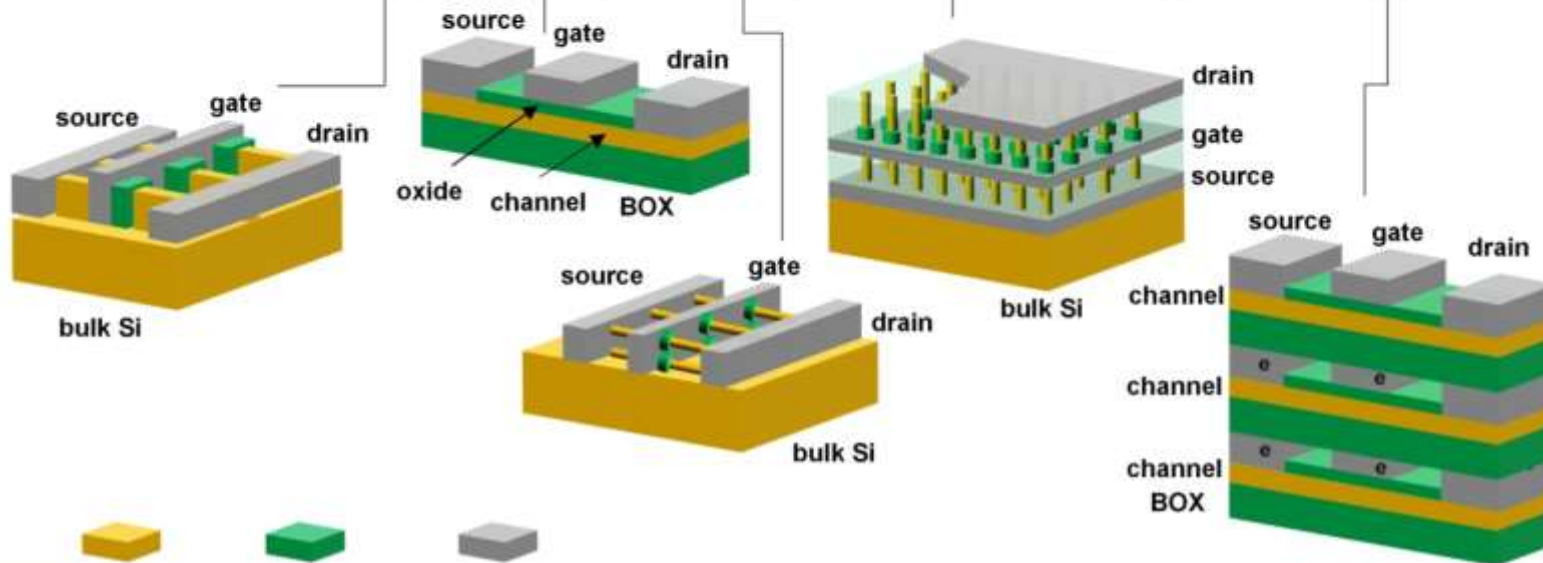
- ❑ Vertikální a laterální tunelové FET
- ❑ Drain proud protéká tunelováním skrz laterální nebo vertikální heterostruktury
- ❑ Změna napětí na hradle modifikuje profil tunelovací bariéry (proud)

Roy T. *et al.* Dual-Gated MoS₂/WSe₂ van der Waals Tunnel Diodes and Transistors. *ACS Nano* **9**, 2071-2079 (2015).

Lannaccone, G., Bonaccorso, F., Colombo, L., Fiori, G., Quantum engineering of transistors based on 2D materials heterostructures, *NATURE NANOTECHNOLOGY*, vol 13, March 2018, pp. 183–191.

Mezinárodní technologická mapa pro polovodiče (ITRS) 2.0, a nástupce Roadmap pro součástky a systémy (IRDS)

Year	2017	2019	2021	2024	2027	2030
Tech. Node (nm)	"16/14"	"11/10"	"8/7"	"6/5"	"3/2.5"	"2/1.5"
FinFET						
FDSOI						
Lateral GAA-FET						
Vertical GAA-FET						
Monolithic 3D						

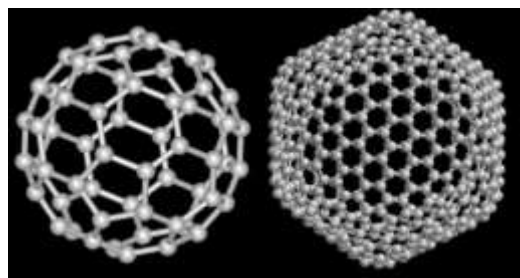
- International Technology Roadmap for Semiconductors 2.0, 2015 edition, available at <http://www.itrs2.net> (retrieved April 2, 2017).
- International Roadmap for Devices and Systems, 2016 Edition, More Moore White Paper (2017).
- Narasimha S. et al., A 7nm CMOS Technology Platform for Mobile and High Performance Compute Applications", *IEDM Tech. Digest* 689-692 (2017).

Uhlíkové nanostruktury součástky

Fulleren (1996 Nobel. cena za chemii)

- Fulleren je **alotropická forma uhlíku** (synteticky vyrobená)
- Atomy uhlíku tvoří **složitě molekuly s pěti a šestiúhelníkovými** strukturami, nejmenší počet atomů nejméně stabilního fullerenu je 20.
- **Nejstabilnější** je molekula C_{60} ve tvaru fotbalového míče.

- **Supravodivost** při teplotě ~18 až 30 K
- Přenos molekul léčiv do organismu
- Ukládání radioaktivních atomů

Poznámka

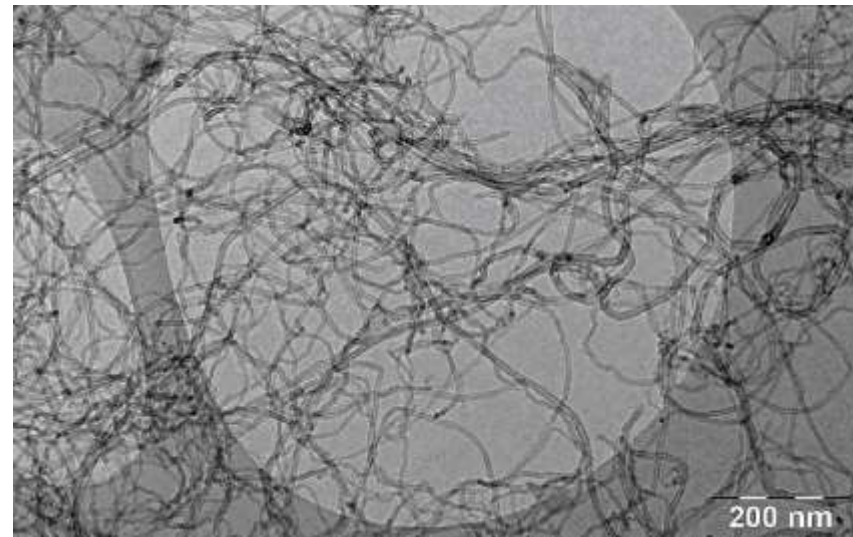
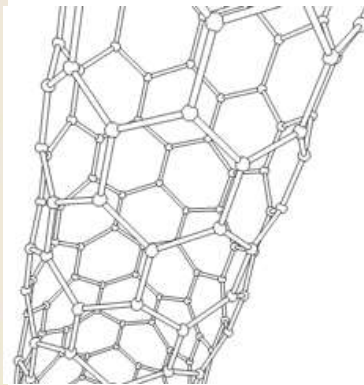
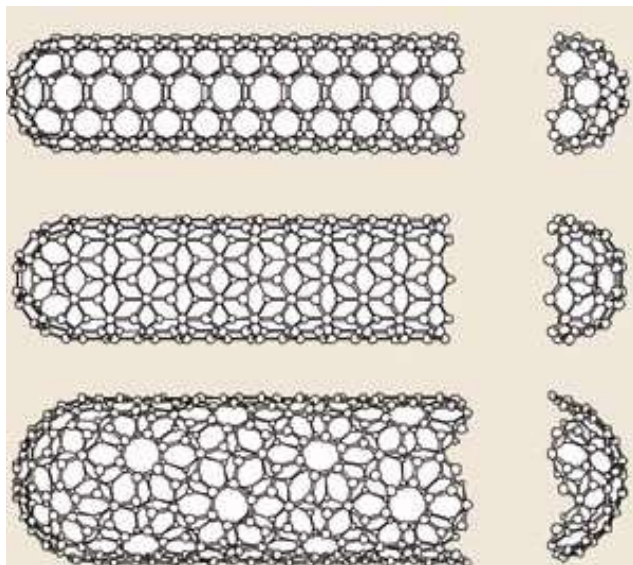
Název fullerén vznikl podle amerického architekta *R. Buckminstera Fullera* (podobné struktury při stavbě výstavních hal).

Uhlíkové nanotrubičky

- Uhlíkové nanotrubičky (CNT) - na bázi fullerenu (kulový tvar fullerenu nahrazen valcovitým).
- Stěny válce - jedna vrstva atomů uhlíku (konce zavřené polokoulemi fullerenu)

Vlastnosti

- Velmi vysoká pevností (velký Youngův modul pružnosti ve směru osy, až 0,9 TPa)
- Průměr je 1 nm až 50 nm, délka řádově v mm (až 300 mm).

Uhlíkové nanotrubičky CNT zakončené polovinou fullerenu, CNT v elektron. mikroskopu

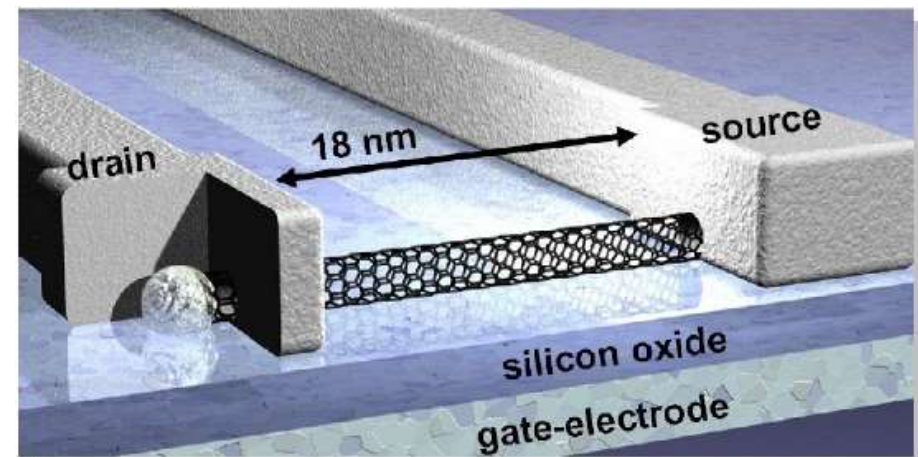
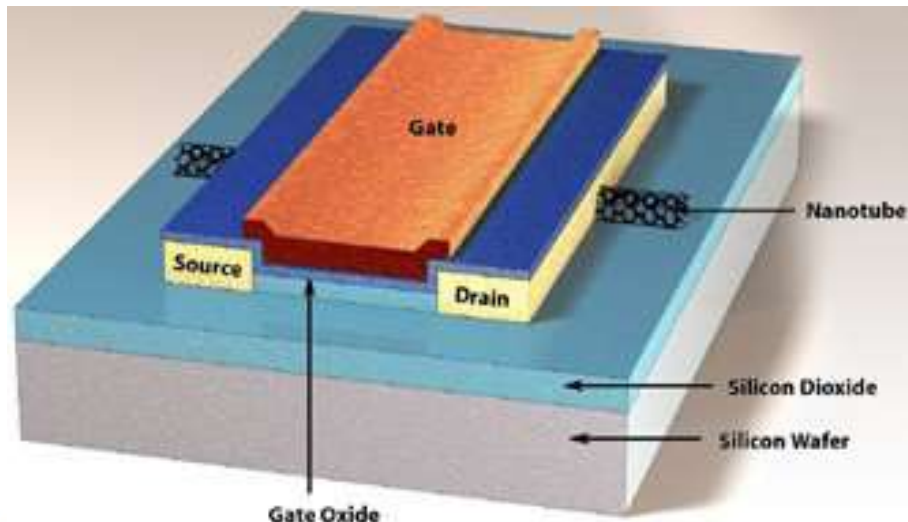
Uhlíkové nanotrubičky

Elektrické vlastnosti

- Liší se podle uspořádání atomů uhlíku v CNT
- Realizaci vodičů, tranzistorů, paměťových prvků, přepínačů v optických počítačích, jako účinné tepelné vodiče ve výpočetní technice, jako superpevné fólie v ohebných displejích.

Tranzistor s CNT

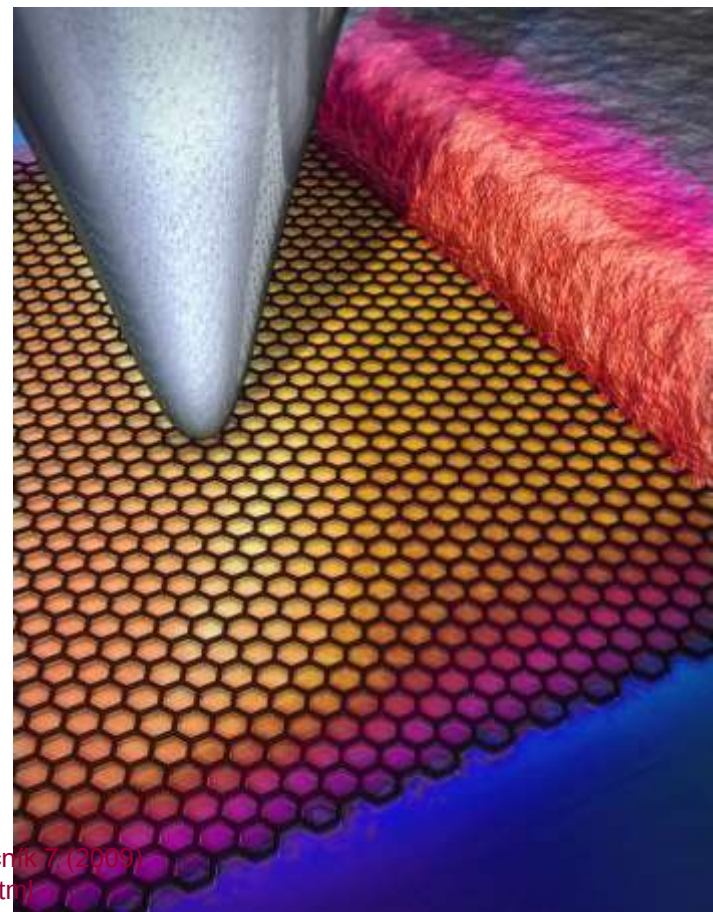
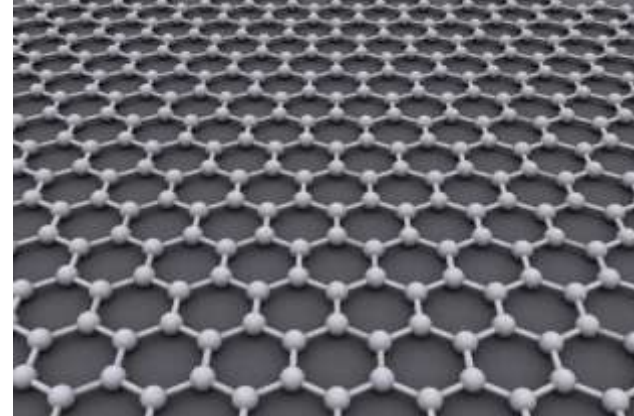
- Špatně reprodukovatelná technologie (obtížná manipulace s CNT)

Tranzistor s CNT

Grafen

- Grafen - další struktura uhlíku, materiál je složený pouze z jedné nebo dvou vrstev atomů uspořádaných do pravidelné hexagonální struktury
- Jednoatomární vrstva grafenu bez příměsí vykazuje vysokou elektrickou vodivost a efektivní hmotnost elektronu klesá k nule
- Dvouatomární vrstva se chová podobně jako polovodič s malou šířkou zakázaného pásu (šířka je řízena externím elektrickým polem)
- Elektrony v grafenu dosahují nejvyšší pohyblivosti ze všech známých materiálů
- El. odpor je mnohem menší, než u běžných polovodičů nebo kovů (dokonce mluví o rychlosti, které se blíží rychlosti světla).

Havránek, M., Grafen – materiál, kde elektrony ztrácejí hmotnost. Aldebaran Bulletin, Číslo 26, ročník 7 (2009)
Grafen - materiál budoucnosti. 2009, <http://fyzmatik.pise.cz/122032-grafen-material-budoucnosti.html>

Vlastnosti grafenu - obecné

Mechanické vlastnosti

- Tuhost - 1 až 5 N.m⁻¹, Youngův modul pružnosti 500 GPa, 200x pevnější než ocel.
- Nejtenčí a současně nejpevnější materiál na světě (na proříznutí 100 μm silné membrány bylo nutné použít sílu asi 20 kN).

Optické vlastnosti

- Výroba průhledných monitorů - vrstva grafenu o tloušťce 1 atomu absorbuje přibližně 2,3 % bílého světla
- V magnetickém a elektrickém poli se chová jako polarizátor světla.

Tepelná vodivost

- $(4,84 \pm 0,44) \cdot 10^3$ až $(5,30 \pm 0,48) \cdot 10^3$ Wm⁻¹ K⁻¹ při 20 °C

Vlastnosti grafenu – magnetické a elektrické

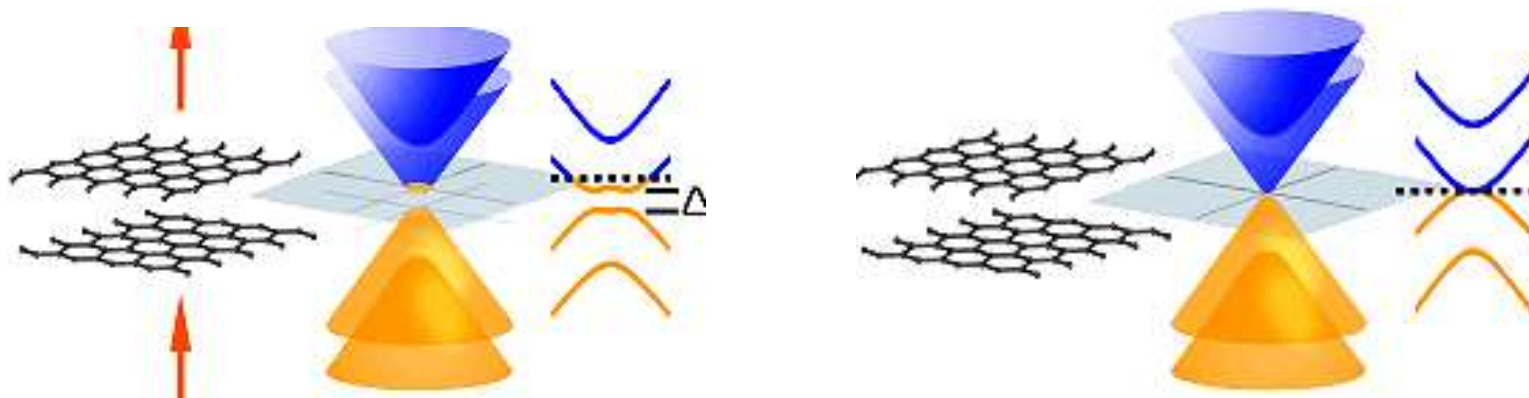
Magnetické efekty, spinový transport

- **Anomální kvantový Hallův jev** - ideální materiál pro spintroniku (malá spin-orbitální interakce a absence magnetického momentu jádra uhlíku).
- **Elektrony** v grafenu dosahují nejvyšší pohyblivosti ze všech známých materiálů při pokojové teplotě (asi 300 km.s^{-1} mnohem vyšší, než ve standardních polovodičích (desítky až stovky m.s^{-1}), v kovech se elektrony pohybují rychlostí jen několik mm.s^{-1}).
- **El. odpor** je mnohem menší, než u běžných polovodičů nebo kovů (dokonce mluví o rychlosti, které se blíží rychlosti světla).
- **Princip supravodivosti** - materiál není supravodivý v celém objemu, projevuje se balistický transport elektronů, projevuje se jako kdyby se supravodivost uplatňovala jen na nepatrné vzdálenosti.
Monovrstva grafitu vede proud paradoxně mnohem lépe, než souvislý krystal grafitu nebo dokonce ještě lépe, než nejlepší vodiče elektřiny.

Vlastnosti grafenu - elektrické

- Grafenové polovodičové součástky - jsou schopné pracovat extrémně vysokou rychlostí až do THz frekvencí.
- Integrace - díky nepatrné tloušťce grafenu lze skládat do kompaktních celků.
- První polem řízený tranzistor byl vyroben ze dvou monovrstev grafitu natočených vůči sobě tak, aby tvořily nevodivý polovodičový přechod. Přiložením napětí shora se vrstvy zmáčknou elektrostatickými silami, v grafitové dvojvrstvě se tím vytvoří vodivý kanál, dvojvrstva se stane vodivá a současně ztmavne.

Princip vytvoření vodivého kanálu u tranzistoru

Grafen – Nobelova cena

- Grafen byl objeven v roce 2004 (2010 Andre Geim a Konstantin Novoselov Nobelova cena).
- Ve 40. letech fyzik Linus Paulig - představa o nekonečné molekule z atomů uhlíku uspořádaných po šesti do kruhů vzájemně propojených do dvourozměrné struktury podobné včelímu plástu.
- 1947 Philip R. Wallace - teoreticky předpověděl některé vlastnosti grafenů. Předpokládalo se, že v praxi by byly grafeny velmi nestabilní.
- Zájem začal až s objevem uhlíkových nanotrubic (Grafen není nic jiného než uhlíková nanotrubička rozříznutá na boku a rozvinutá do plochy).

Grafenové tranzistory (GrT)

- Tranzistory s mezními kmitočty až jednotky THz.
- Tranzistor je až 4x menší než nejmenší Si
- První GrT vyroben 2004, 2011 IBM tranzistor v 40 nm technologii („diamond-like carbon“), mezní kmitočet 155 GHz.
- GrT je vysoce teplotně stabilní a pracuje i při teplotě -268 °C.

Aplikace:

- zpracování analogových signálů
- významné zvýšení výkonu v bezdrátových komunikacích, síťových komponentách nebo radarech.

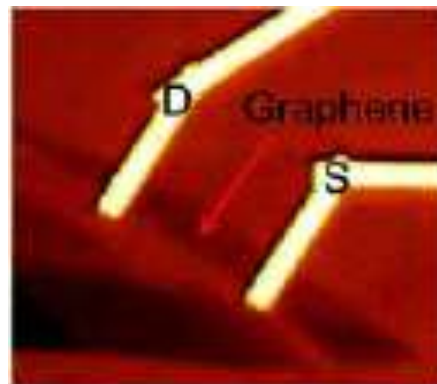
Jednotranzistorový grafenový zesilovač

- Grafen je "ambipolární", to znamená, že proud v materiálu může být zajištěn jak elektrony, tak i dírami.
- Typ nosičů lze volit jednoduše změnou napětí na hradle.

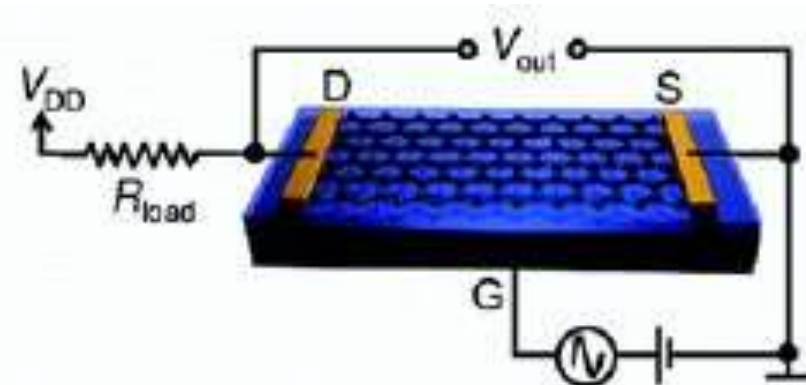
Použití zesilovače

- Přepínání mezi třemi módy - lze využít pro klíčování fázovým nebo frekvenčním posunem (bezdrátové a audio aplikace, Bluetooth, RFID a ZigBee).
- Předpokládá se jeho využití v bezdrátových a audio aplikacích, využití pro návrh jednoduchých analog. obvodů pro komunikace.

Principiální obrázek
jednotranzistorového
grafenového zesilovače

Dumé, B., Graphene single-transistor amplifier is a first, 2010,
<http://physicsworld.com/cws/article/news/44089>

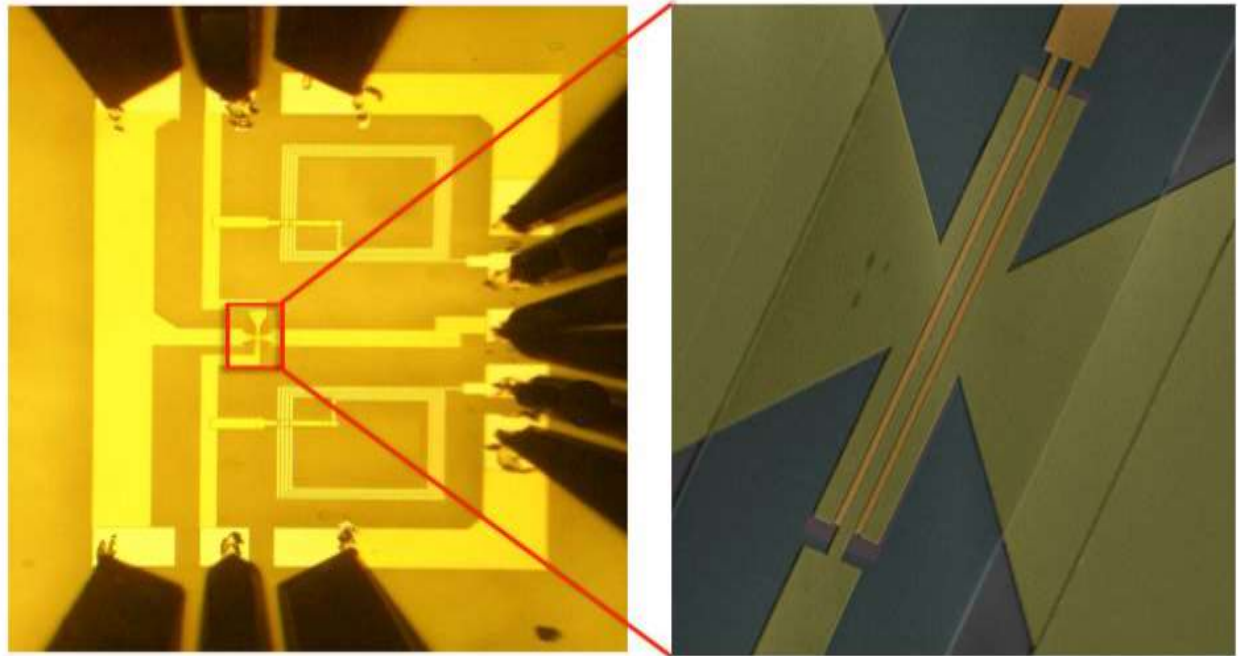

Integrované obvody

Integrovaný směšovač do 10 GHz

- širokopásmový směšovač pracující na frekvenci až 10 GHz.
- **GrIO** - grafenový tranzistor a pár cívek kompaktně integrovaných na karbidu křemíku (SiC).
- **GrIO navržen** pro bezdrátové komunikace.

Fotografie z optického mikroskopu kompletního grafenového integrovaného obvodu zahrnující kontaktní vývody

Floriano Traversi: *Integrated complementary g*

Další aplikace

Ultrakapacitní grafenové kondenzátory

- Kondenzátory - rozměrově menší, činnost i při velmi nízkých frekvencích cca 0,05 Hz
- Kondenzátor s frekvencí nad 5 kHz - **6x menší** geometrický rozměr v porovnání s elektrolytickým kondenzátorem
- Grafenový kondenzátor 50 až $70 \mu\text{F}\cdot\text{cm}^{-2}$ je geometricky porovnatelný se standardním kondenzátorem o hodnotě $3 \mu\text{F}\cdot\text{cm}^{-2}$

Baterie s grafenovými elektrodami

- Rychlejší nabíjení a snížení opotřebení elektrod chemickým procesem

Paměťové superbuňky s grafenovými nanovláknky

- Náhrada **superrychlých paměťových čipů** na DIMM modulech (*Dual Inline Memory Module*) nebo grafických kartách, flash pamětích apod. s výrazně vyšší kapacitou.

Displeje z grafenu - průhledné vodivé elektrody

Grafenové procesory

Aplikace grafenu

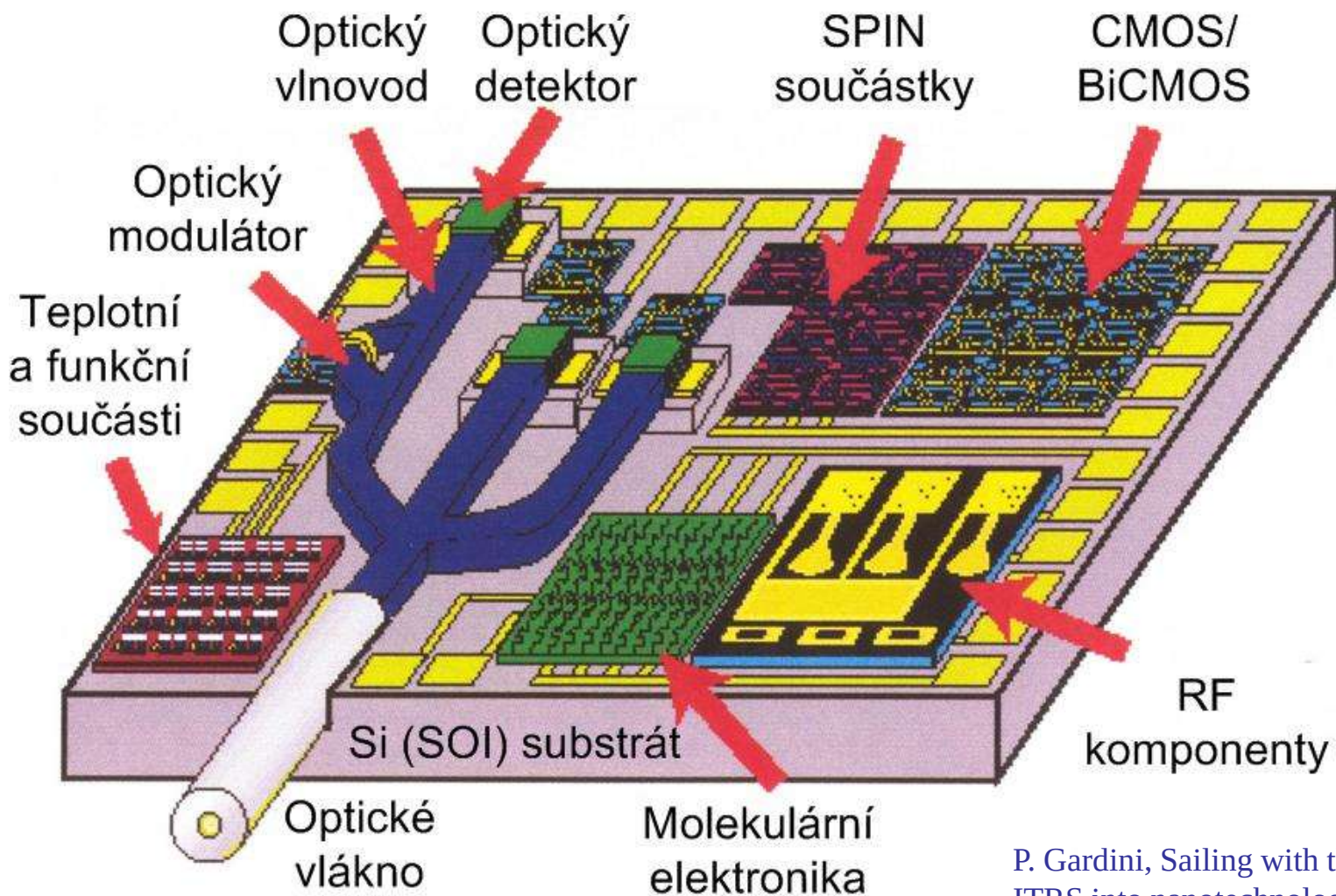

Optické systémy (přenos dat a energie)

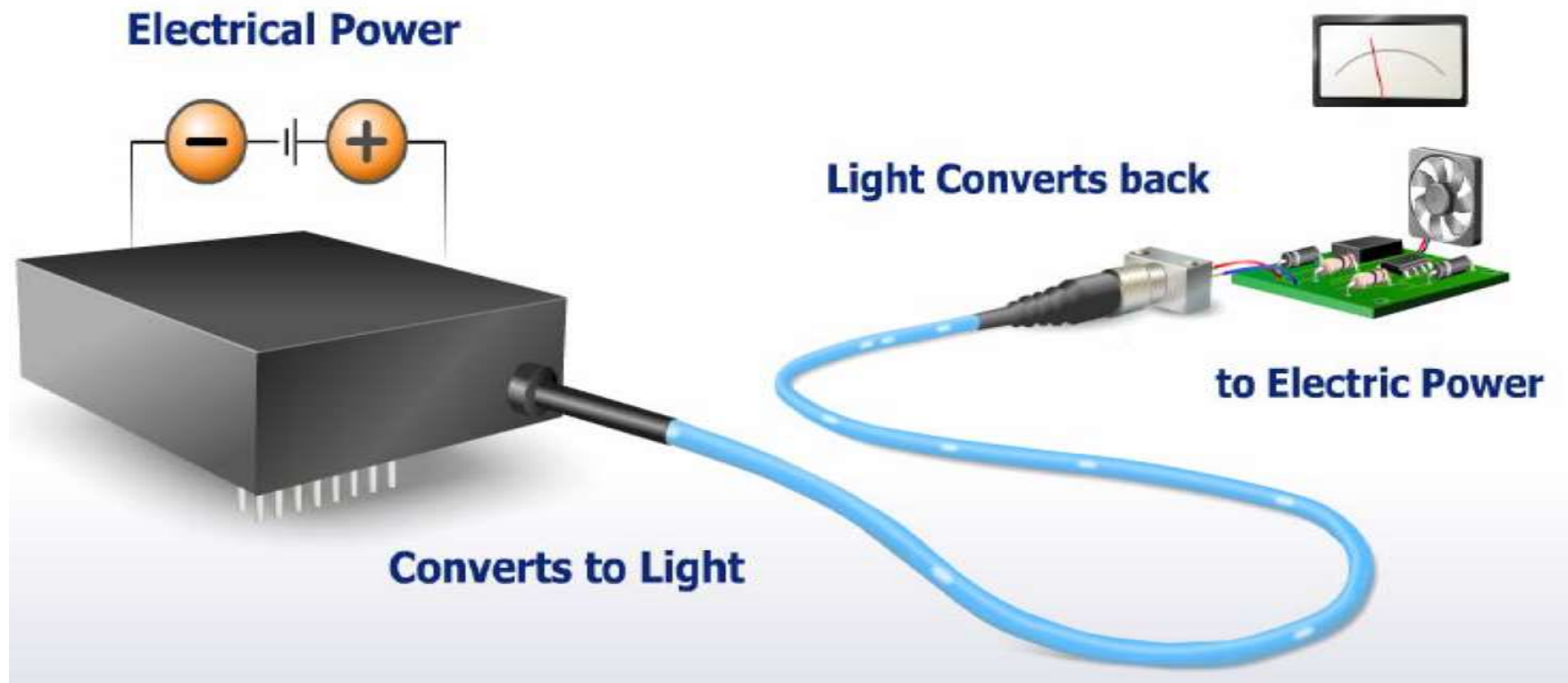
Optické systémy

Integrace různých technologií

P. Gardini, Sailing with the ITRS into nanotechnology

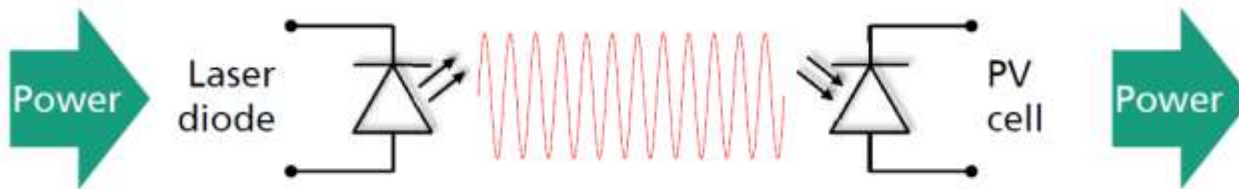
Koncept přenosu energie optickými vlákny

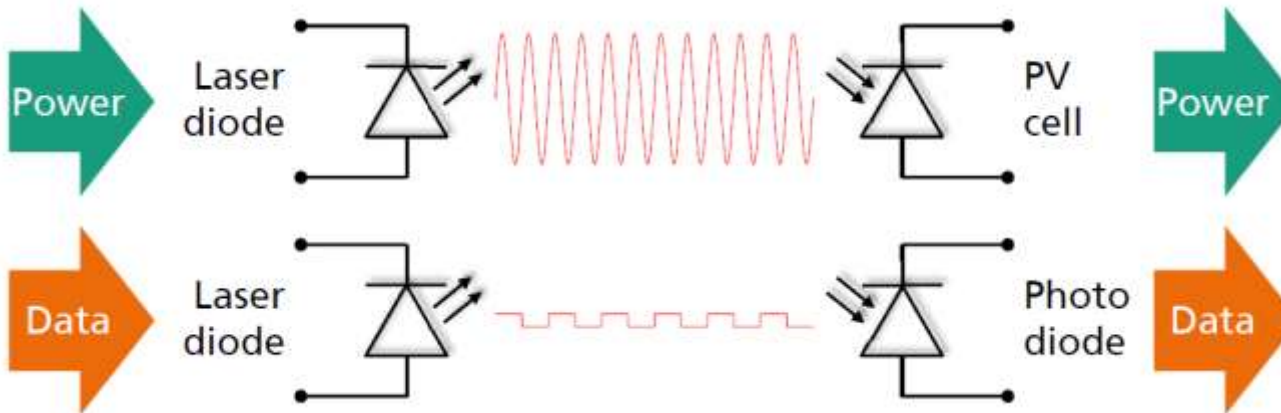
- Převod laserového záření na elektrickou energii s účinností až 50 %.
- Výstupní stejnosměrné napětí od 2 - 12 V
- Laserové diody 790 až 980 nm, **1300-1550 nm**
- Přenos elektrické energie o výkonu řádově W
- Vzdálenost 1 km (multimode vlákno) až > 10 km (jednovidové vlákno)

Koncept přenosu energie optickými vlákny

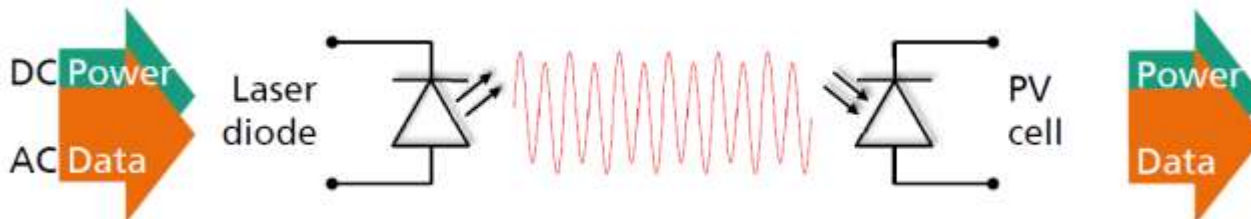
Přenos optického výkonu

Přenos dat a optického výkonu

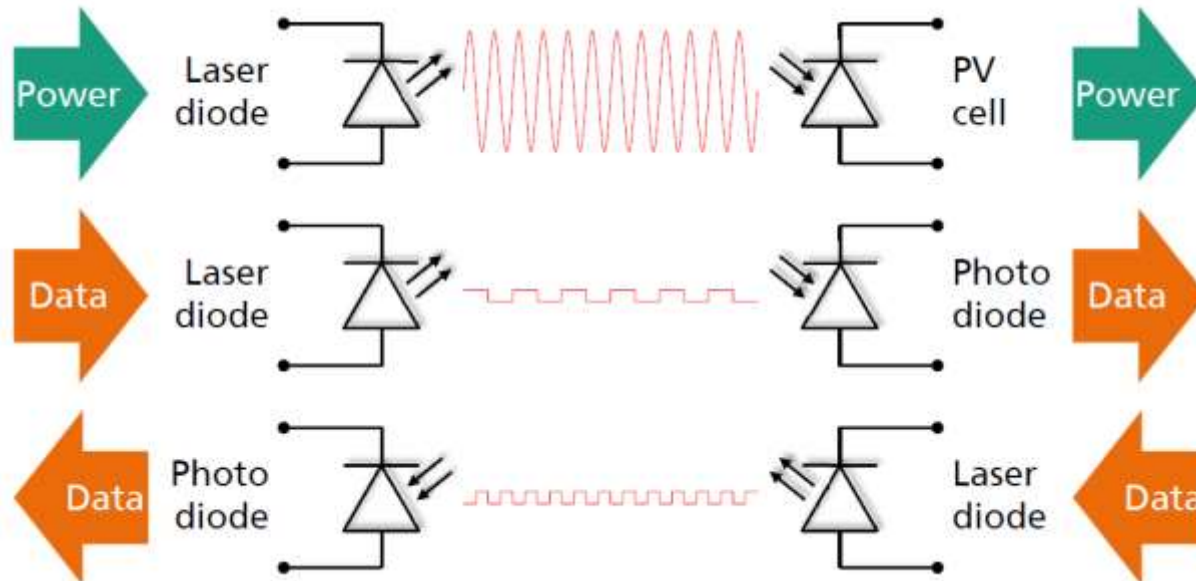

Přenos dat a optického výkonu (DC výkon + AC datový signál)

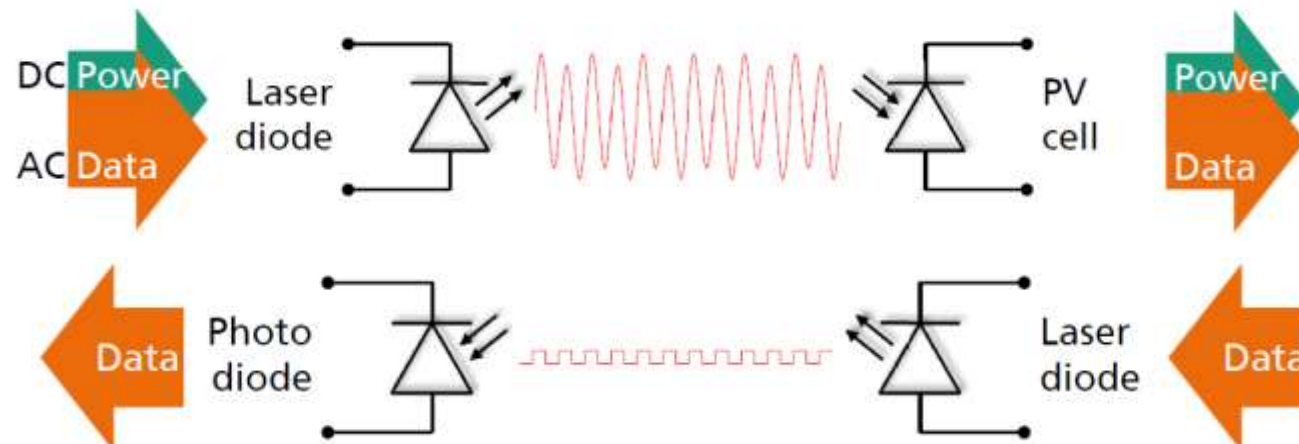

Koncept přenosu energie optickými vlákny

Přenos optického výkonu a dat (výkon a obousměrně data pomocí světla)

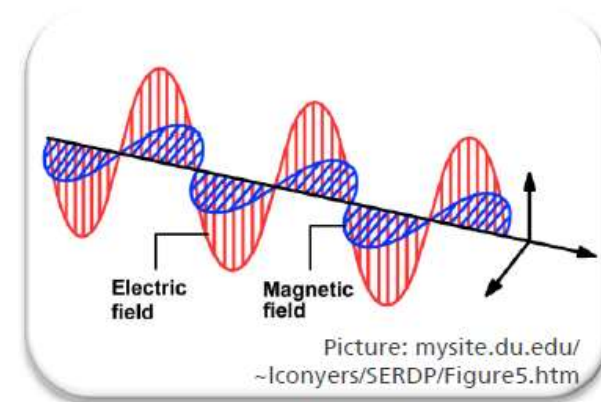
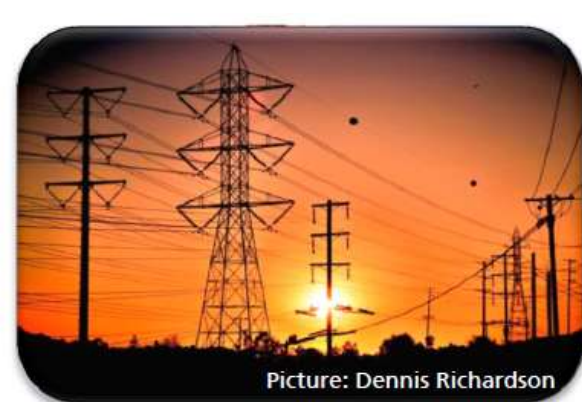

Přenos optického výkonu a dat (výkon a obousměrně data pomocí světla)

Koncept přenosu energie optickými vlákny

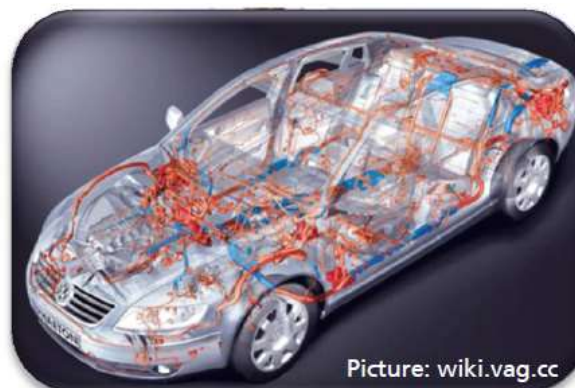
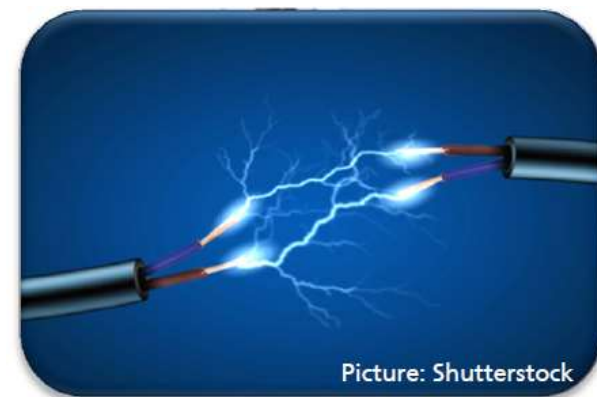
Příklady použití - Kabel z optických vláken nahrazuje metalické vedení

Galvanické oddělení

Ochrana před bleskem

Elektromagnetické rušení

Zamezení vzniku jisker a zkratů

Redukce hmotnosti

Vysoká magnetická pole

Koncept přenosu energie optickými vlákny

Laserový konvertor energie

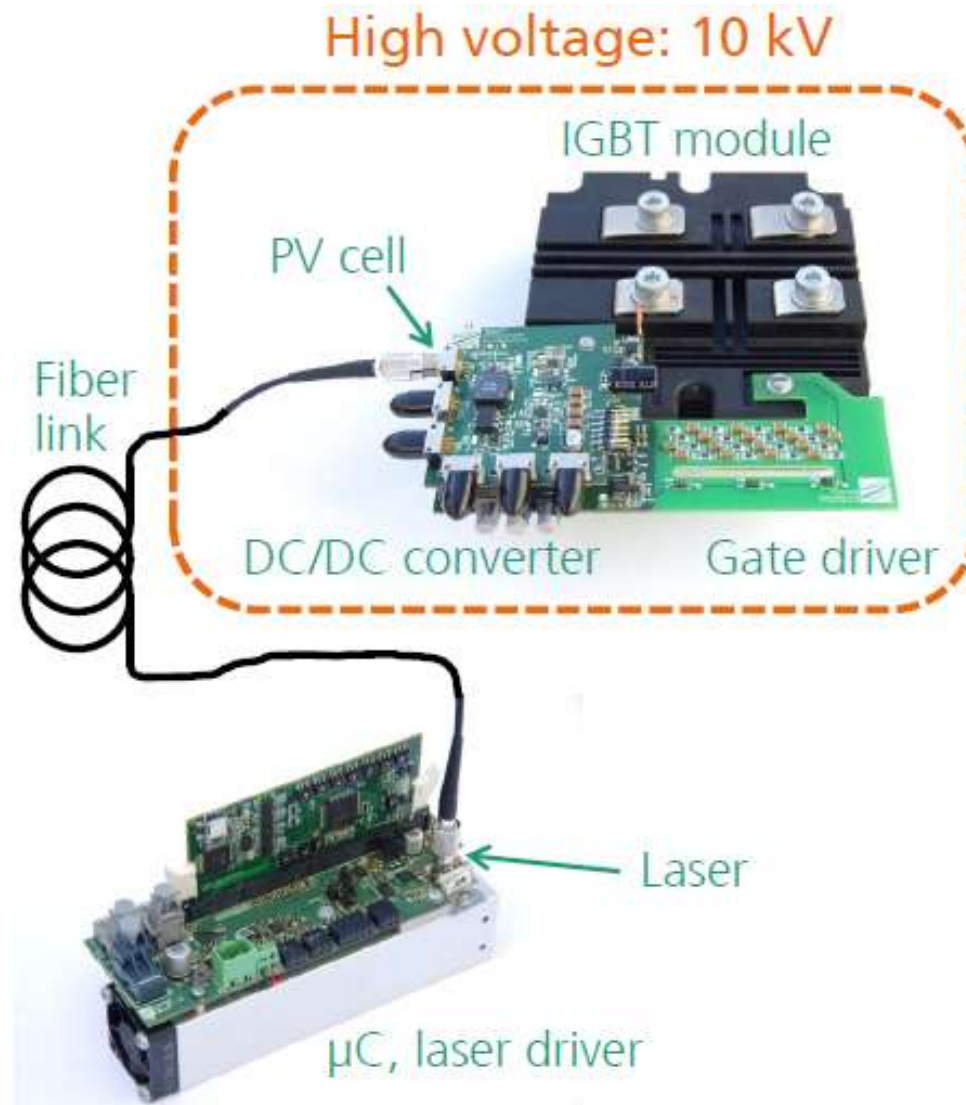
- Úprava pro vlnovou délku laseru
- Vysoká účinnost
- Vysoká hustota výkonu
- Vysokonapěťový výstup
- Kombinace s přenosem dat

Fraunhofer

Koncept přenosu energie optickými vlákny

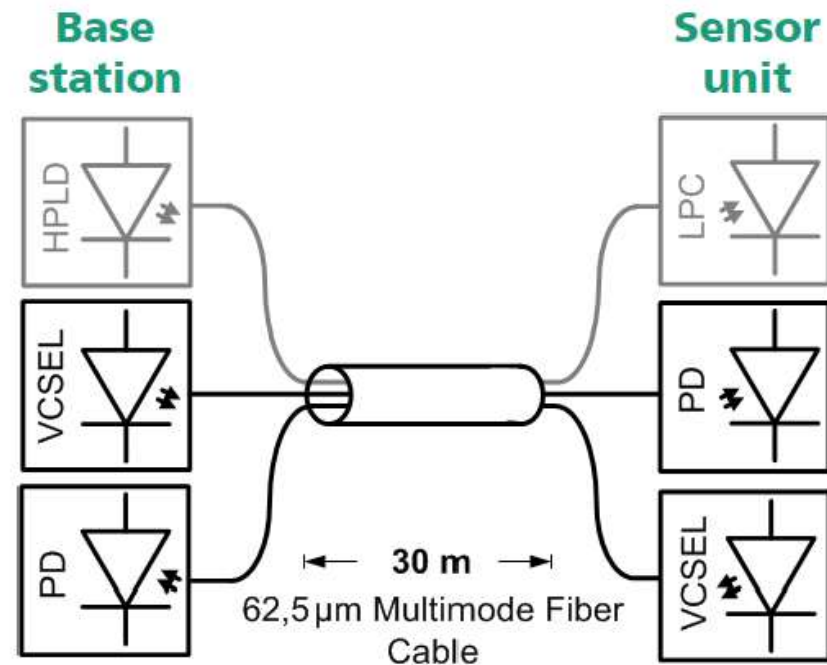
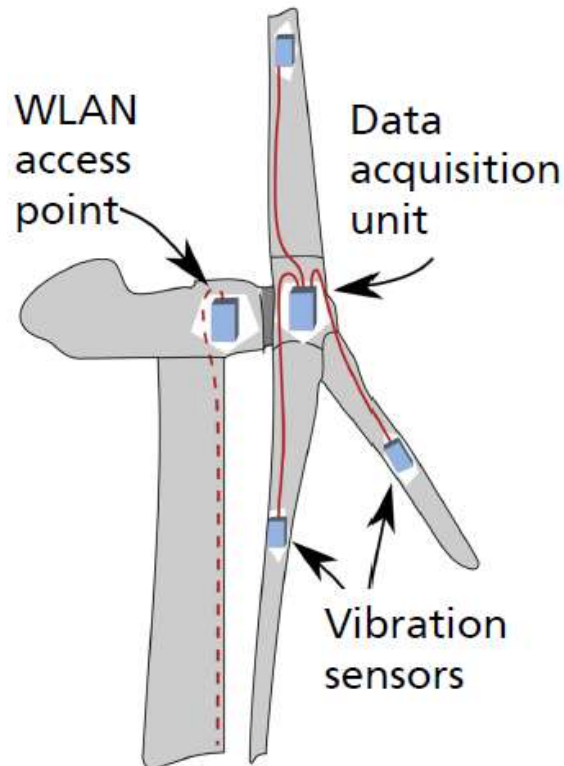
Napájení v prostředí vysokého napětí

Koncept přenosu energie optickými vlákny

Monitorování stavu konstrukce s ochranou před bleskem

- Napájecí zdroj pro inverter větrné elektrárny
- Vysokého napětí: galvanické oddělení od země
- Integrovaný DC/DC převodník:
- Výstupní napětí +18 V, -10 V, +3,3 V
- 6 PV cells
- $P_{el}=3\text{ W}$

Kvantové technologie (kvantové počítače)

Cíl vývoje: Zrychlení a zpřesnění výpočtů

Kvantové technologie

- Kvantové technologie je nově vznikající obor fyziky a inženýrství, který se opírá o principy kvantové fyziky.
- Příklady kvantových technologií:
 - Kvantové výpočty,
 - kvantové senzory,
 - kvantová kryptografie,
 - kvantová simulace,
 - kvantová metrologie
 - kvantové zobrazování.
- Jsou založeny na:
 - kvantovém provázání
 - kvantové superpozici
 - kvantovém tunelování

Hlavní výhody: výpočetní výkon (rychlost), rozsah a přesnost

Kvantové technologie

Kvantové počítače nevyužívají jenom (1,0), ale tzv. kvantové bity (**qubity**).

Qubity taktéž využívají 1 a 0, avšak mohou využívat obou těchto stavů zároveň, tzn. mohou být zároveň jednička a zároveň také nula.

Kvantové provázání: jeden elektron se může i na velkou vzdálenost spojit s jinou částicí (elektron může být na vícero místech zároveň) - jev se nazývá **superpozice**.

Superpozice elektronu se exponenciálně násobí, pokud se qubity navzájem propojí.

Čím více qubitů se dokáže v rámci počítače propojit, tím výkonnější počítač vzniká.

QUBIT A JEHO VYUŽITÍ

GRAFICKÝ MODEL QUBITU V PODOBĚ BLOCHOVY SFÉRY.

Souřadnice
N 23°34'41,4422";
E 32°48'10,3476",
znázorněné kruhy
vyjadřují superpozici
pravděpodobnosti stavů
(70 % pro spin nahoru,
30 % pro spin dolů)

LOGICKÉ HODNOTY QUBITŮ

0 Spin dolů

1 Spin nahoru

$|0\rangle$ Superpozice blíže 0

$|1\rangle$ Superpozice blíže 1

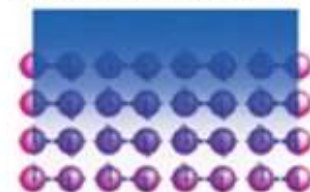

PRINCIP KVANTOVÝCH VÝPOČTŮ

1. Před začátkem výpočtu

2. Částice jsou vystaveny laseru

3. Výsledek

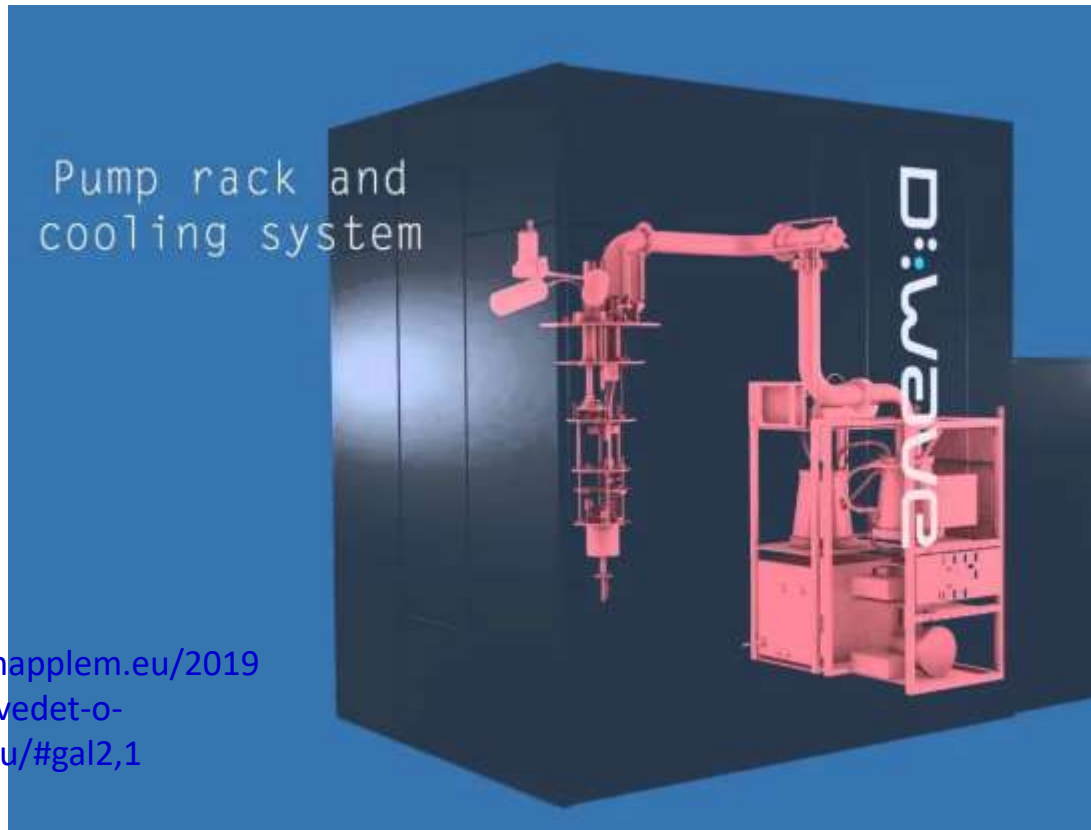

<https://www.letemsvetemapple.eu/2019/10/28/vse-co-jste-chteli-vedet-o-quantovem-pocitaci-googlu/#gal1,1>

Kvantové technologie

Náročnost chlazení

- Nutné hluboké chlazení s teplotou **blízko 0 K** ($-273,15\text{ °C}$).
- Při vyšší teplotě dochází k vibračním qubitů způsobujícím nepřesnost prováděných výpočtů.

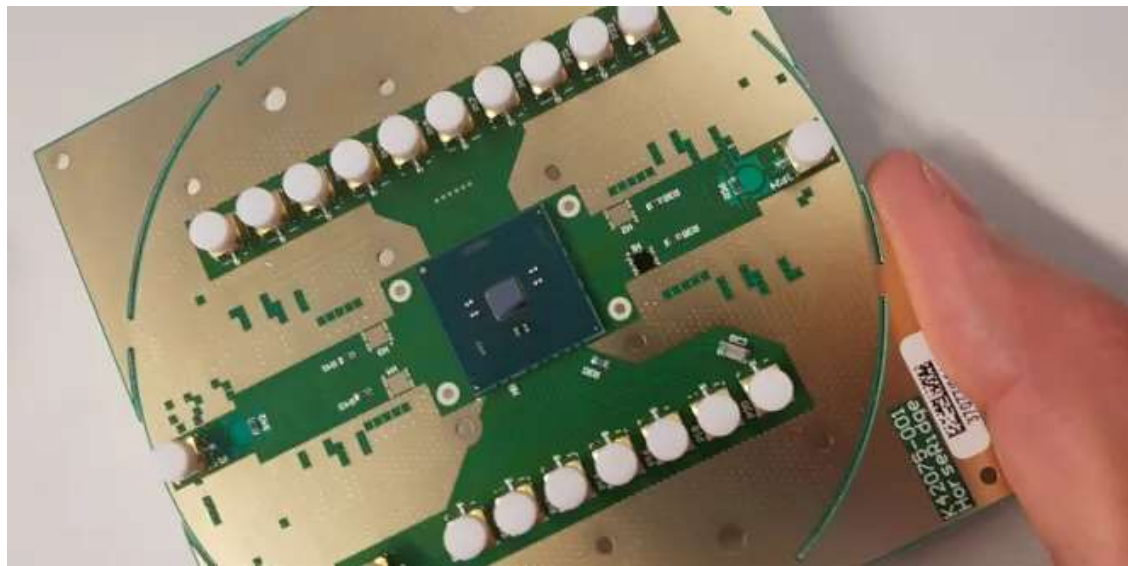

<https://www.letemsvetemapple.eu/2019/10/28/vse-co-jste-chteli-vedet-o-quantum-computing-googlu/#gal2,1>

Kvantové technologie

- **Integrované kvantové počítače pracující blízko absolutní nuly**
Řídicí čip pro qubity, který funguje blízko **0 K**.
- Pomocná elektronika a samotné počítání je integrováno do jediného zařízení.
- Kryogenní řídicí čip zvládne teplotu 3 K, samotné qubity 20 mK.
- Čip **HorseRidge** využívá 22 nm technologii Intelu FinFET.
- Intel a QuTech (NI, spolupráce Delft University of Technology a TNO, NI organizace pro aplikovaný vědecký výzkum).

Horse Ridge, ovládací čip pro kvantové počítače

<https://sciencemag.cz/kvantove-pocitani-1-qubity-mohou-byt-i-na-bazi-der/>

Plně integrovaný kvantový procesor (QPU) funguje při teplotě 3,7 K

- Společnost **Equal1 Laboratories** prezentovala plně integrovaný kvantový procesor
- Technologie na bázi Si a funguje při teplotě **3,7 K** (výrobce označuje „**hot qubits**“).
- Qubity mají podobu kvantových teček v nanometrovém měřítku.
- Kromě samotných qubitů jsou součástí integrovaného čipu také veškeré další komponenty potřebné k provozu procesoru, systémy pro čtení dat, řízení, napájení atd.
- Čip obsahuje přes **10^7 tranzistorů**.

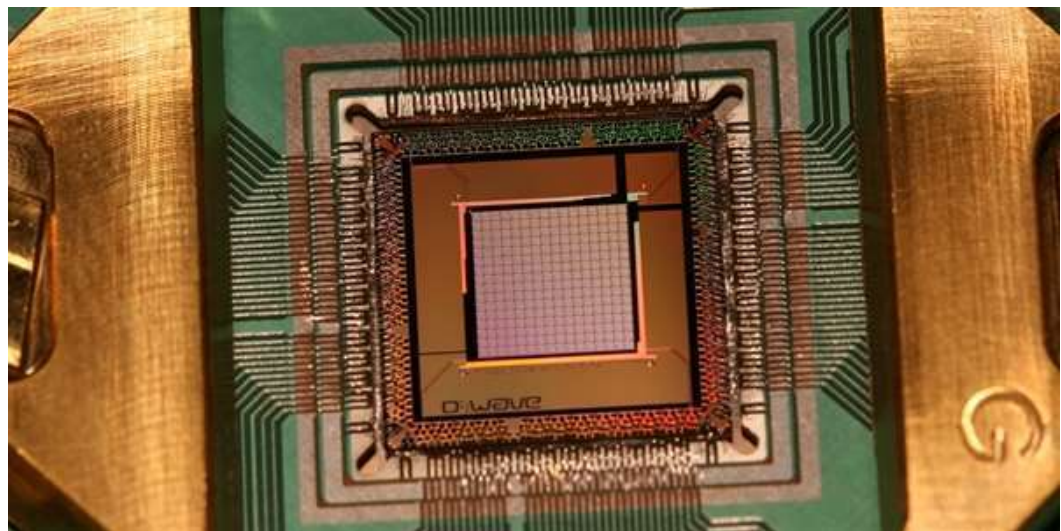
<https://sciencemag.cz/kvantove-pocitani-1-qubity-mohou-byt-i-na-bazi-der/>

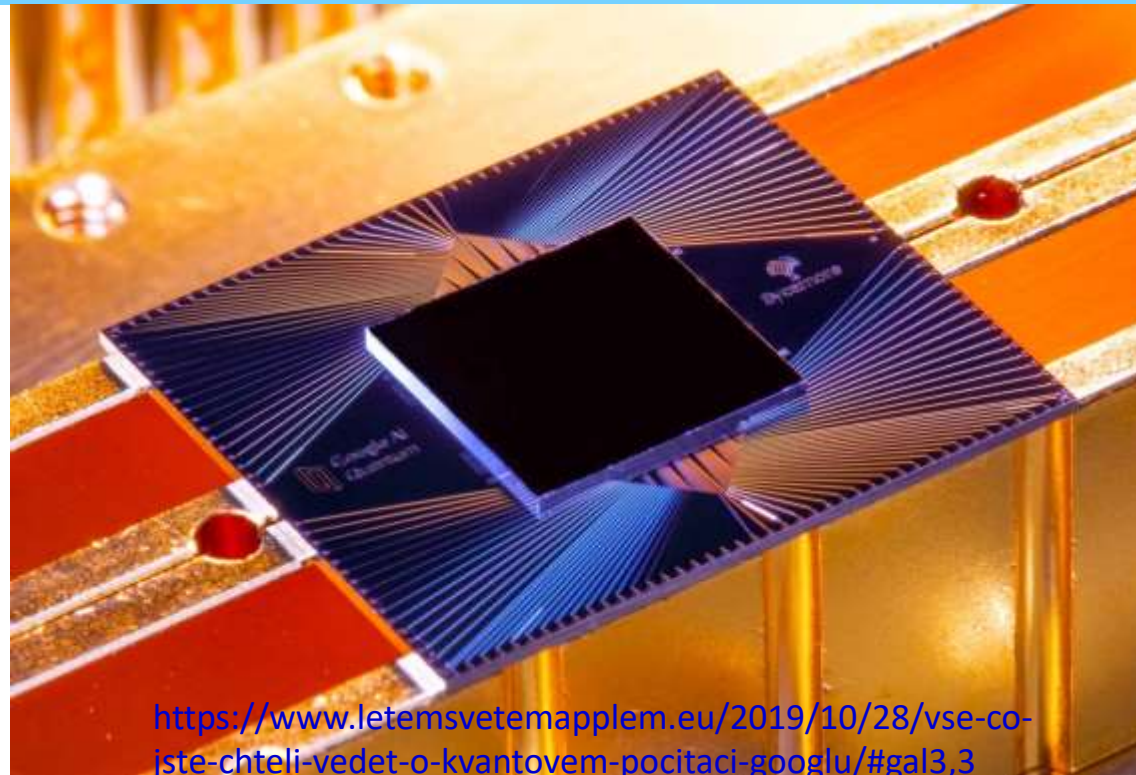
Kvantové technologie

Google údajně postavil kvantový stroj, který je 10^9 x rychlejší než nejrychlejší superpočítač světa

- Google kvantový stroj spočítal jistý problém v čase **3:20 min**
- stejný výpočet současný nejvýkonnější superpočítačový cluster planety – americký **Summit** (<https://www.top500.org/system/179397/>) se změřeným výkonem 148 PFLOPS – spočítal zhruba za **10 tis. let.**

<https://www.zive.cz/clanky/google-udajne-postavil-kvantovy-stroj-ktery-je-miliardkrat-rychlejsi-nez-nejrychlejsi-superpocitac-sveta/sc-3-a-200349/default.aspx>

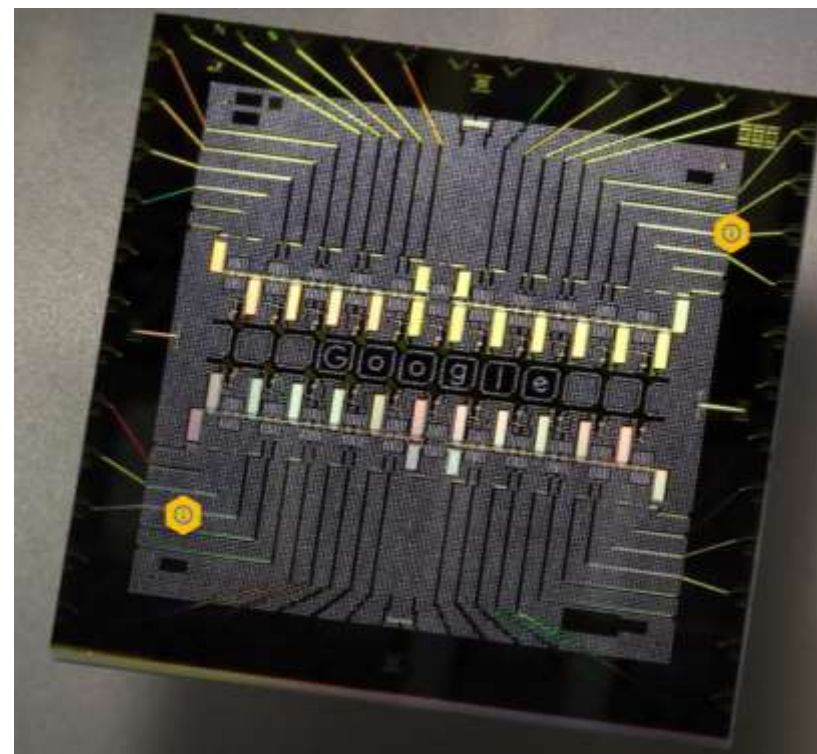
Sycamore (Od Google)

- Sycamore je název mikroprocesoru.
- Sycamore disponuje **54 qubity**
- Měří napříč zhruba **10 mm**.
- Jeho komponenty jsou konstruovány z **Al a In**, ty jsou uloženy mezi 2 silikonové desky.

Kvantové technologie

Google do roku 2029 postaví kvantový počítač. Bude řešit problémy, které jsou pro ty klasické příliš složité

- **Kvantový čip** je místo, kde směřujeme signály do / z qubitů.
- Tuto vrstvu udržujeme oddělenou od vrstvy qubitů, abychom minimalizovali interakci mezi signály a qubity.
- **Povrch s vyleptanými vodiči** pro odesílání a přijímání signálů do a z qubitů.
- Velikost 150 mm²

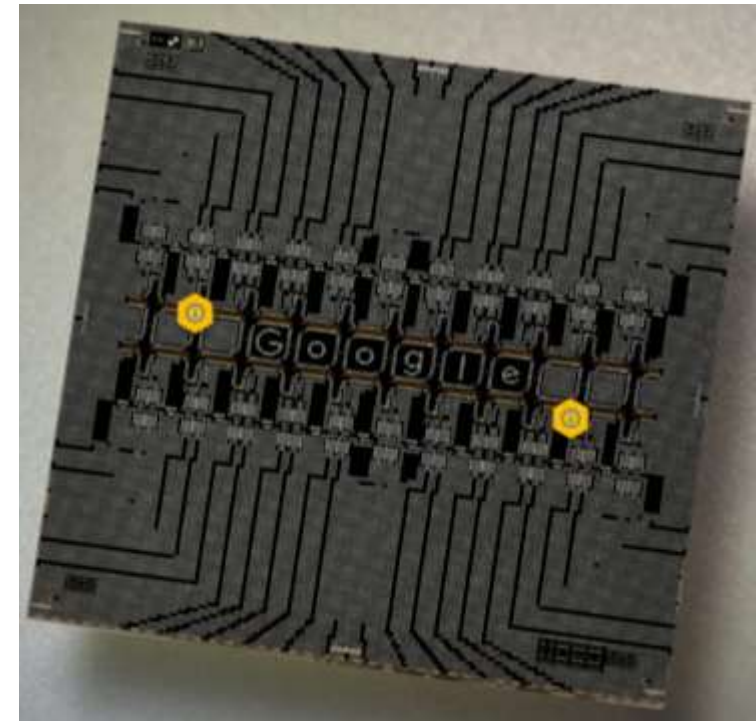

Kvantový čip: vodičové propojení

Quantové technologie

Google do roku 2029 postaví kvantový počítač. Bude řešit problémy, které jsou pro ty klasické příliš složité

- Kvantový čip je místo, kde spojujeme svět kvantové mechaniky s moderní výrobou.
- **Vrstva qubitů** obsahuje supravodivé kovy a magnetometry, které tvoří qubity.
- Velikost 150 mm²

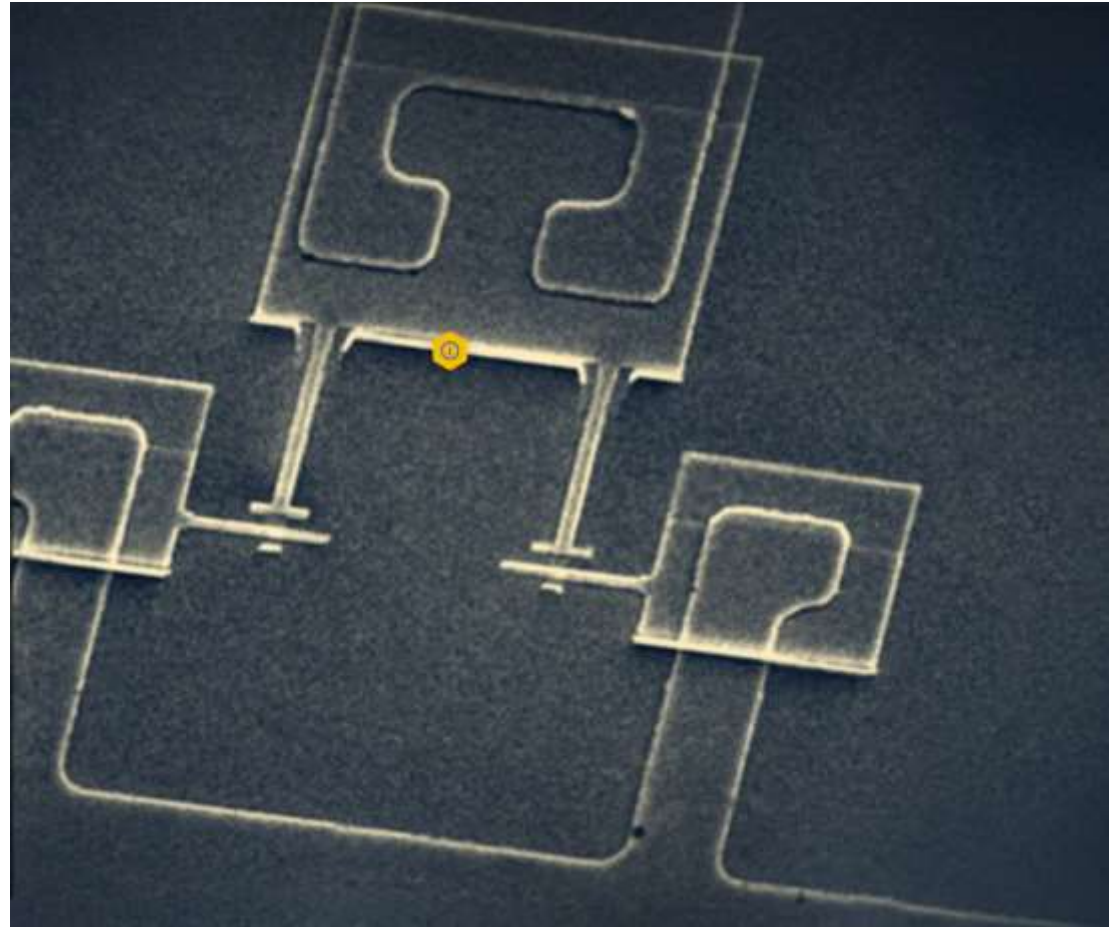

Kvantový čip: qubitová vrstva

Kvantové technologie

Google do roku 2029 postaví kvantový počítač. Bude řešit problémy, které jsou pro ty klasické příliš složité

- **Qubit** je velmi citlivý elektromagnetický detektor vyrobený z paralelního zapojení induktoru a kondenzátoru.
- **Indukčnost** je dána Josephsonovým přechodem, sendviče supravodivého kovu a izolátoru,
- **Kapacita** je dána dvěma kovovými deskami ve tvaru písmene X.
- Velikost $10 \mu\text{m}^2$

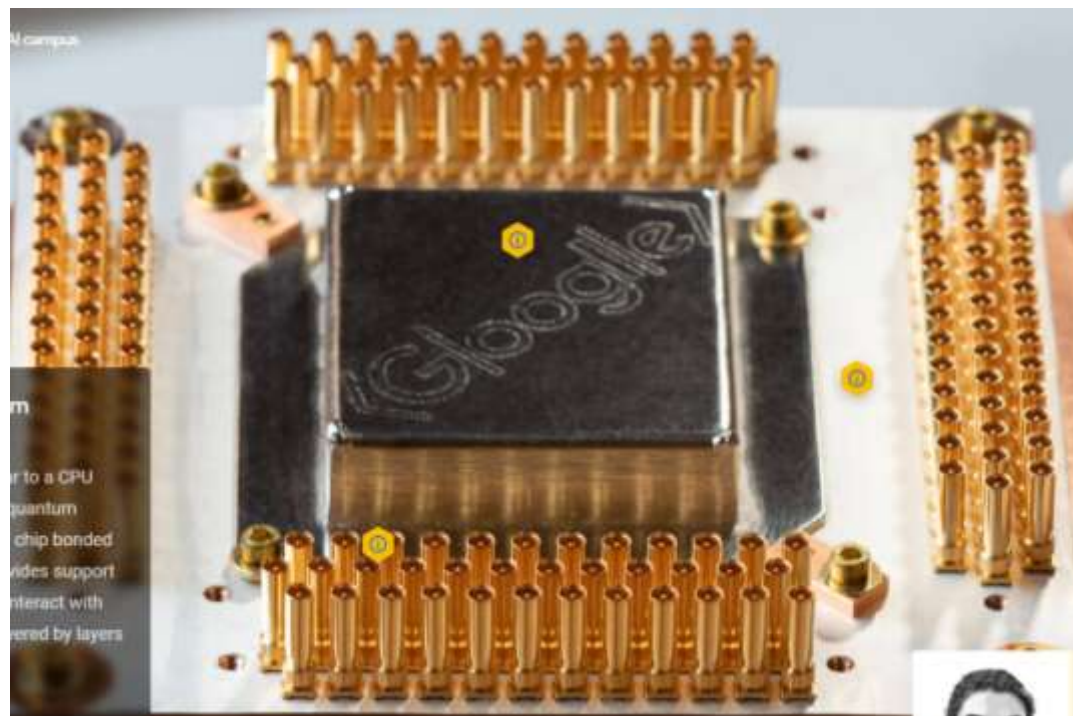

Qubit

Kvantové technologie

Google do roku 2029 postaví kvantový počítač. Bude řešit problémy, které jsou pro ty klasické příliš složité

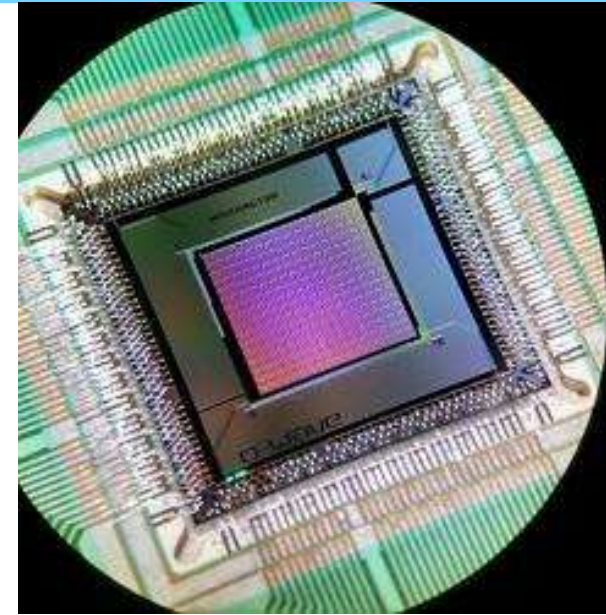
- Kvantový procesor je vysoce specializovaný čip spojený s deskou s elektrickými obvody.
- Deska poskytuje podporu spojení pro čip pro interakci s další elektronikou.
- Čip je pokryt vrstvami ochranného stínění.
- Velikost 60 cm³

Zapouzdřený kvantový procesor

Kvantové technologie

- Vyžaduje **stínění**, které musí snížit magnetické pole Země 50 000 x.
- Vyžaduje **vysoké vakuum** s tlakem 10^{10} krát nižším, než atmosférický tlak.

Procesor D-Wave

- Kvantové počítače nabízejí proti těm normálním výpočetní výkon, který s počtem qubitů roste exponenciálně
- Skutečné zrychlení záleží na konkrétním algoritmu.

Závěr: Urychlí jen některé úlohy

- Kvantové počítače, či superpočítače, nejsou univerzálně rychlé a výkonné.
- Kvantové počítače (alespoň prozatím) mají malé možnosti využití, např. u vzorců, anebo při prolamování kryptografických kódů.
- Všechny možné stavy těchto úloh dokáže kvantový počítač vyřešit ihned najednou, a proto jsou naprosto ideální.

Budoucnost

- ☹ Vzhledem k jednoduchému prolamování kryptografických kódů by nebyly peněžní transakce na internetu vůbec bezpečné.
- 😊 U datových center dojde integrací kvantových počítačů k rychlejšímu (bleskovému) prohledávání záznamů, a to především v netříděných databázích.
- 😊 Kvantové počítače zajistí posun v miniaturizaci integrovaných obvodů.

Děkuji za pozornost

prof. Ing. Miroslav Husák, CSc.

husak@fel.cvut.cz

tel.: 2 2435 2267

<http://micro.fel.cvut.cz>